

Eén Wereld

Jaargang 43, nr 2 - Zomer 2018 - Prijs €4,95

**Denk mondiaal,
handel lokaal**

**Verslag
70 jaar WFBN**

Colofon

Wereld Federalisten Beweging Nederland (WFBN)

Iedere Aardbewoner heeft recht op welzijn en welvaart. De WFBN, in 1948 opgericht, streeft naar een duurzame en democratische wereldrechtsorde, met respect voor de rechten van de mens. Zij benadrukt door middel van het vragen van aandacht voor wereldwijde problemen de noodzaak tot internationale samenwerking en versterking van de Verenigde Naties op federale basis. De WFBN is het Nederlands centrum voor de inschrijving van wereldburgers.

De WFBN is verbonden met de Citoyens du Monde en aangesloten bij de World Federalist Movement.

Kantooradres:

Laan van Nieuw Oost-Indië 252

2593 CD Den Haag

Telefoon: 070-3478196

Raad van advies:

Prof. dr. Th. van Boven, Prof. Dr. J.P. Pronk,

Dr. P.H.J.J. Terhal

Bestuur: bestuur@wfbn.nl

Voorzitter: Frans Micklinghoff, 070 5114215

Vicevoorzitter: Ton Macel, 070 3585481

Secretaris: Frans Vermeulen, 0165 534506

Penningmeester: Emile van Essen, 06 19252628

Internationaal secretaris: Marjolijn Snippe, 0321 848782

Algemeen bestuurslid: Paul Berendsen, 020 3702179

Eindredactie Eén Wereld:

Frans Micklinghoff en Marjolijn Snippe,

met dank aan

Rob Moerbeek en Frans Vermeulen.

Deadlines voor inzending kopij (redactie@wfbn.nl)

2018: 31 augustus (herfst-editie),

15 november (winter-editie)

WFBN-lidmaatschap: €15,- per jaar

Bank: Wereld Federalisten Beweging Nederland

IBAN: NL73INGB0000009764 en BIC: INGBNL2A

Kamer van Koophandel Amsterdam:

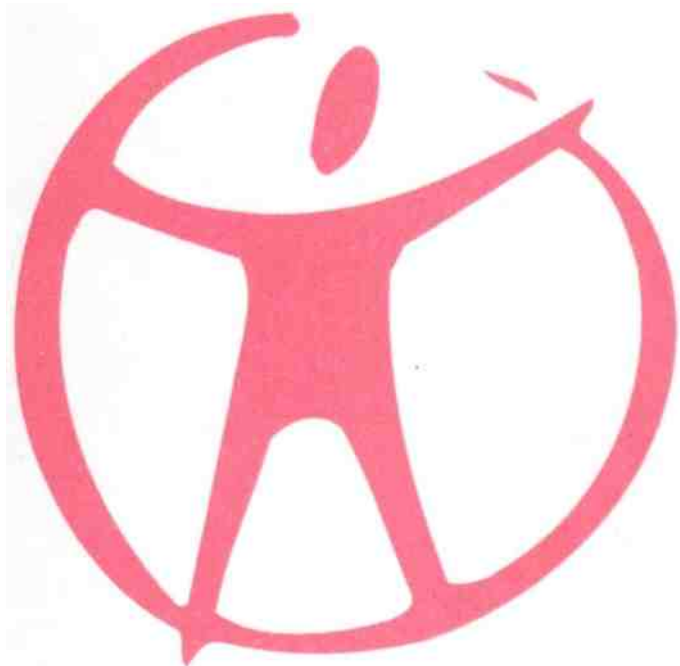
V 530085 ISSN 1871-2754

De Stichting Steunfonds voor en van de WFBN is een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI).

Voor giften of legaten aan de WFBN in het kader van de ANBI kunt u contact opnemen met het secretariaat van de WFBN.

Dank aan Manja van Kalken voor de mooie foto op de voorkant van dit blad.

Ook uw bijdrage kan in dit blad worden afgedrukt, mits helder geschreven en van naam, adres en telefoonnummer voorzien. Met naam ondertekende artikelen geven niet altijd de mening en visie weer van de WFBN. De auteurs- en databankrechten ten aanzien van deze uitgave berusten bij de uitgever, de Vereniging WFBN. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden artikelen, mededelingen en brieven in te korten of zonder opgave van redenen te weigeren en over deze beslissing wordt geen correspondentie gevoerd. Ingezonden foto's en afbeeldingen worden eigendom van de redactie. Uitgever en auteurs aanvaarden geen aansprakelijkheid voor schade voortvloeiende uit handelingen of beslissingen die zijn gebaseerd op gegevens in deze uitgave.

INHOUD

Colofon	2
Voorwoord voorzitter	3
Verslag 70-jarig jubileum	5
- Otto Spijkers	6
- Aat de Jonge	10
- Jan Juffermans	13
Nieuwe economie	15
Wereldburgerschap	19
Werldfederalisme	22
5 OVER 12	26
Boeken	28
Vrijheid	32
Gedachten	33
Gemeenten en Global Goals	34

Voorwoord en nabeschuiving

Frans H. Micklinghoff, voorzitter WFBN

De periode van kou hebben we achter ons gelaten. Het is volop lente en soms bereiken we zomerse temperaturen. Moet je, wanneer de temperatuur stijgt naar boven de 25 graden, terugkijken naar de weken waarin een ijzige wind de temperaturen wekenlang verhinderde tot iets boven de nul te stijgen?

Toch wil ik even terugkijken naar de onlangs gehouden Algemene Ledenvergadering van de WFBN. Ongetwijfeld zullen er binnen de vereniging WFBN in het verleden fouten zijn gemaakt. Fouten die geleid hebben tot persoonlijke geschillen. Deze onderlinge geschillen, soms tot zodanige proporties uitgegroeid (opgeblazen?), dat van vetes mag worden gesproken, moeten we nu definitief achter ons laten. Want die geschillen zijn uitgesproken. En dan moet je er een punt achter zetten. We kunnen de geschiedenis niet terugdraaien. Wie nu nog naar de ALV gaat met de bedoeling deze in het honderd te laten lopen, kan beter de volgende ALV's niet met zijn/haar aanwezigheid vereren.

Lid van de WFBN zijn goed willende mensen met soms verschillende opvattingen, diverse politieke en uiteenlopende maatschappelijke achtergronden, maar met één gezamenlijk doel: het federalisme bestuderen en de positieve zaken van dat federalisme uitdragen. Die verschillende opvattingen en de diverse politieke kijk op het federalisme hoeven en mogen niet meer tot persoonlijke geschillen leiden. De op de afgelopen twee ALV's besproken en hoofdzakelijk op het persoonlijke vlak liggende geschillen zijn echt voldoende besproken en herkauwd. Met als absoluut dieptepunt het in diskrediet proberen te brengen van iemands persoonlijke integriteit. Daar zetten we nu definitief een punt achter. Aan het uitvechten van oude vetes en het uiten van persoonlijk ongenoegen is echt een definitief einde gekomen!

Europa en ...

Want we kunnen het ons niet langer permitteren te benadrukken waarin we verschillen, want we moeten vanaf nu zoeken naar wat ons verenigt. En dat is het federalisme in al zijn opvattingen, kleuren en facetten. Daarom is de werkgroep 'Federalisme' een belangrijke werkgroep. Al willen we hier niets afdoen aan de belangrijkheid van de andere werkgroepen (klimaat, wereldrechtsorde, Nabije Oosten, wereldeconomie enz.). Het gaat erom dat we het doel van onze vereniging in het oog houden: het federalisme.

Daarbij helpt het Europese politieke klimaat niet bepaald. De huidige EU is een moloch geworden, waar we nogal wat kritiek op kunnen uitoefenen. De grootheidswaanzin van Brussel doet de Europese instellingen wegglijden naar 'iets' wat ver verwijderd is van het oorspronkelijke idee van een Federaal Europa. Niet voor niets is er in de lidstaten veel kritiek op Brussel en heeft zelfs een meerderheid in het Verenigd Koninkrijk vóór een Brexit gestemd, en wordt in veel lidstaten de roep om het voorbeeld van het Verenigd Koninkrijk te volgen luider en luider. Nu wordt er soms geopperd dat de EU moet hervormen, maar een echt plan daartoe doemt nog niet op. Nadat het Verenigd Koninkrijk is uitgetreden zou men verwachten dat de EU het met een kleiner budget zou kunnen rooien. Het tegendeel blijkt het geval. De aanvankelijke voornemens en beloftes van o.a. Frans Timmermans, om overbodige of onbegrijpelijke regels af te schaffen, zijn blijven steken in het stadium van goede voornemens. Zo iets als een echt federaal Europa is duidelijk nog mijlenver van ons en de realiteit verwijderd. En toch heeft dit Verenigd Europa ook veel bereikt en kunnen we niet meer zonder. Ooit zal het Verenigd Koninkrijk beseffen dat uittreding een grote fout is geweest. Maar dan zijn we wel 10 tot 20 jaar, misschien wel 30 jaar verder!

... de Wereld

Die ontwikkeling in Europa is bepaald geen aanbeveling voor het wereldfederalisme. Maar beiden zijn echter niet met elkaar te vergelijken, laat staan dat het Europees en wereldfederalisme in elkanders verlengde liggen. Je zou hier bijna beide als een zoekplaatje naast elkaar willen leggen met de opdracht: zoek de honderden verschillen! Beperkt het Europees federalisme zich tot Europa, en blijkt dus soms een moeizaam proces te zijn, ... het wereldfederalisme kent geen grenzen – want het omvat de gehele wereld – en worstelt dus met alle nationale grenzen en probeert daar bovenuit te stijgen. En tevens gaat dit wereldfederalisme over ons simpel huishouden, de relatie tot onze buurman/vrouw en de gemeente/provincie. Wereldfederalisme is tevens wereldpolitiek. Wat niet wil zeggen dat we gelijk een staatshoofd/-regeringsleider moeten bekritisieren. Want ieder volk dat in vrijheid kan kiezen, hoe krom het kiesstelsel in onze ogen ook moge zijn, krijgt uiteindelijk het staatshoofd of regeringsleider dat het 'verdient'. Zolang dat staatshoofd of die regeringsleider er geen potje van maakt, tegen de

wereldrechtsorde handelt, verdient dit staatshoofd het voordeel van onze twijfel. En wordt het binnenland van dit gekozen staatshoofd of deze regeringsleider op een ons merkwaardige wijze bestuurd, het zij zo, want: "’s Lands wijs, ’s lands eer"! Ofwel ... de presidenten en staatshoofden van China, Rusland, Amerika, Nederland, Duitsland, Israël en Frankrijk worden allen gekozen, maar wél op totaal verschillende wijze. Na deze verkiezingen, hoe die ook georganiseerd zijn, hebben we wel met hen te maken en hen serieus te nemen, en hebben zij te maken met de grenzen van de wereldrechtsorde: het Internationaal Gerechtshof en het Internationaal Strafhof, de Veiligheidsraad, de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en de uitspraken van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. De grote uitdaging van de WFBN is nu om te onderzoeken en te formuleren wat er nog meer nodig is op wereldniveau om een vredige en leefbare wereld te bevorderen. Laten we dáár onze energie op richten. Met dát voor ogen doen we er wijs aan te zwijgen over persoonlijke irritaties. En daarover te blijven zwijgen! Want we hebben wel wat anders te doen!!!

Als, als, als ...

Als Europa zich met de daklozen,
de ouderen en de zwakken zou bemoeien,
dan zou dat mijn Europa zijn.

Als Europa zich zou bezig houden met natuurbescherming,
met het bestrijden van bestrijdingsmiddelen,
met het subsidie verstrekken voor het ophangen van
nestkastjes,
met het echt beschermen van de Waddenzee en de duinen,
dan zou dat mijn Europa zijn.

Als Europa zich zou bezighouden met onderwijs,
met speciale klassen voor moeilijk lerende kinderen,
met het spelend leren te bevorderen,
met onderwijs in gelukskunde,
dan zou dat mijn Europa zijn.

Als het landbouwbeleid echt groen wordt,
met gesubsidieerde veldbloemen tussen het gras,
met de bescherming van alle weidevogels,
met gegarandeerd onbespoten tuinboontjes en sla
dan zou dat mijn Europa zijn.

Maar het industriebeleid vreet kilometers papier,
en de eenzaamheid van de mens wordt niet bestreden.
Over het monetair beleid wordt uren gepraat,
maar de markt bepaalt toch de waarde van de munt,
en de weduwe wacht op iemand die thee met haar wil drinken
en haar verhalen van vroeger wil aanhoren.
Nee, dat is niet mijn Europa.

Laten we *Alle Menschen werden Brüder* zingen
en daar dan invulling aan geven,
want dat is wél mijn Europa.
Ik droom van een Europa van de mensen.
Niet van regels, paragrafen en verordeningen.
Ja, dat is mijn Europa.

Frans Micklinghoff

Viering van het 70-jarig jubileum van de WFBN

Met ongeveer 70 aanwezigen, waaronder WFBN-leden en afgevaardigden van verwante organisaties, vierden we op 14 maart jl. ons 70-jarig jubileum in Nieuwspoor in Den Haag. Helaas was Jan Pronk, aangekondigd als gastspreker, om gezondheidsredenen verhinderd. Wij wensen Jan van harte beterschap toe. In zijn plaats vonden we Otto Spijkers bereid om te spreken op het jubileum. Otto is docent internationaal recht aan de Universiteit van Utrecht en bestuurslid van de Nederlandse Vereniging voor de Verenigde Naties (NVVN). Hij sprak over de Verenigde Naties als waardengemeenschap, voortbouwend op het gedachtengoed van Jan Pronk en diens visie op de Verenigde Naties. De daaropvolgende sprekers waren – zoals aangekondigd – Aat de Jonge, burgemeester van Dronten en Jan Juffermans, milieuactivist en schrijver.

Hierna kunt u een bijdrage lezen van Otto Spijkers, gebaseerd op zijn lezing “De Verenigde Naties als Waardengemeenschap”, gehouden tijdens de viering van het 70-jarig Jubileum, alsmede de voordracht van Aat de Jonge, burgemeester van Dronten over het *Global Parliament of Mayors*. De presentatie van Jan Juffermans op het WFBN-jubileum over *Footprint Justice* was gebaseerd op zijn eerdere bijdrage in ons blad (editie Winter-Lente 2018). In de lijn van die presentatie schreef hij een nieuwe bijdrage over de toenemende bevolking op onze kleine Aarde en de noodzaak om bevolkingsbeleid te voeren. Ook die kunt u hierna lezen.

Inbreng van Wim van Eekelen tijdens de Q & A

Na de presentaties van de gastsprekers modereerde WFBN-voorzitter Frans Micklinghoff de veelvuldig gestelde vragen van de aanwezigen in het publiek. Hij deed dit in de plaats van theatermaker Marjolijn van Heemstra, die helaas eveneens verhinderd was. We sloten af met een goed bediende receptie in Nieuwspoor, waarna de WFBN-leden gezellig samen vegetarisch gingen eten bij de Libanees. Al met al was het een geslaagde jubileumviering. De reacties waren allen positief. Als prachtig resultaat mochten wij vier interessante nieuwe leden ruelkomen!

Verenigde Naties als Waardengemeenschap

Otto Spijkers is universitair docent internationaal publiekrecht aan de Universiteit Utrecht, onderzoeker bij het Nederlands Instituut voor het Recht van de Zee (NILOS), alsmede bij het Utrecht Centre for Water, Oceans and Sustainability Law (UCWOSL). Deze tekst is gebaseerd op de lezing "De Verenigde Naties als Waardengemeenschap", gehouden tijdens het 70-jarig Jubileum van de Wereldfederalisten Beweging Nederland op 14 maart 2018 in Den Haag.

Introductie

In 2007 publiceerde Jan Pronk in het tijdschrift *Vrede en Veiligheid* een korte bijdrage, met als titel "Een nieuwe jas voor de Verenigde Naties". Hierin stelde hij voor om de Verenigde Naties te beschouwen als het institutioneel geraamte van een mondiale waardengemeenschap. Hij verwoordde dit destijds als volgt:

"De organisatie is meer dan een internationaal overlegorgaan [...], meer ook dan een organisatie die door de samenbundeling van macht op consensusbasis kan ingrijpen als de internationale vrede en veiligheid worden bedreigd, meer ook dan een samenstel van organisaties die programma's uitvoeren ten gunste van vrede, ontwikkeling en armoedebestrijding. De Verenigde Naties is ook een waardengemeenschap. Door middel van intensief en continue internationaal overleg is wereldwijde consensus bewerkstelligd over beginselen, normen en waarden. De resultaten zijn vastgelegd in charters, verdragen en resoluties. Zonder dit alles had de Verenigde Naties nooit effectief kunnen optreden, noch bij de uitvoering van programma's, noch wanneer internationaal ingrijpen gewenst wordt geacht." (p. 9 van Pronk, 'Een nieuwe jas voor de Verenigde Naties')

Deze suggestie, om de Verenigde Naties te beschouwen als een waardengemeenschap, stond aan de basis van mijn proefschrift, getiteld *The United Nations, the Evolution of Global Values and International Law*, dat werd gepubliceerd door Intersentia in 2011 en intussen gratis beschikbaar is in de *Leiden University Repository* (<https://openaccess.leidenuniv.nl/handle/1887/17926>).

Het is ook een suggestie die ik in deze bijdrage hoop te verdedigen. Eerst zal ik uitleggen wat mondiale waarden zijn, en op die waarden gebaseerd recht (ik noem dat wereldrecht). Dan kijk ik naar de rol van de Verenigde Naties in het ontwikkelen van dit wereldrecht. Tot slot zal ik een voorbeeld van door de VN ontwikkeld wereldrecht introduceren: de internationaal erkende mensenrechten.

Mondiale waarden

Wat zijn mondiale waarden? Je zou denken dat daar vele boeken over volgeschreven zijn, maar dat valt eigenlijk een beetje tegen. De term wordt heel veel gebruikt, in de filosofische en juridische literatuur, maar meestal zonder al teveel aandacht te besteden aan de precieze betekenis ervan. Het idee lijkt te zijn: we hebben allemaal wel een soort intuïtief idee van wat een mondiale waarde is, dus het is niet nodig een definitie te geven. In de literatuur vindt men vaak een lijstje van mondiale waarden, en dat lijstje dient dan tegelijkertijd als een definitie van de term zelf. Helaas verschillen die lijstjes zozeer van auteur tot auteur – soms is "liefde" een mondiale waarde, of "integriteit", soms "natuurlijke hulpbronnen", soms "menselijke waardigheid", soms "afwezigheid van oorlog", etc. – dat uit al die lijstjes alleen maar duidelijk wordt dat er nu juist *geen* consensus bestaat over de precieze betekenis van de term "mondiale waarde". Ik had in mijn proefschrift een poging gedaan om de term in abstracte zin te omschrijven. Of dat geslaagd is weet ik niet; maar dit was mijn definitie:

"Een mondiale waarde is een volgehouden en wereldwijd gedeelde overtuiging dat een specifieke toestand van de wereld, die realiseerbaar is, de voorkeur verdient, vanuit het perspectief van het leven van alle mensen, boven een tegengestelde toestand van de wereld."

Laat ik de belangrijkste elementen uit deze definitie kort verantwoorden. Een mondiale waarde is volgens mij dus een overtuiging, en niet een objectief feit. Het is dan ook niet mogelijk een groep geleerden de wereld in te sturen om deze mondiale waarden te "ontdekken" en voor eens en voor altijd vast te leggen. Een mondiale waarde is een mondiaal *gedeelde* overtuiging. Dat betekent niet dat letterlijk elk individu in de wereld de waarde moet omarmen, maar er moet wel een soort breed gedeelde consensus bestaan. Een mondiale waarde is niet onveranderlijk; hij kan zich ontwikkelen, en zich aanpassen aan veranderende inzichten, feiten en overtuigingen. Maar tegelijkertijd moet de waarde wel enige vastigheid hebben, vandaar de term "volgehouden" in mijn definitie. Tot slot is een mondiale waarde gebaseerd op de overtuiging dat er iets te verbeteren valt aan de huidige wereld. Mondiale waarden tezamen genomen beschrijven niet per se een ideale wereld, maar wel een "betere" wereld dan de wereld van vandaag.

Wereldrecht

We weten wat mondiale waarden zijn; maar wat is nu wereldrecht? In januari 2010 stond het *Nederlands Juristenblad* volledig in het teken van het thema "65 Jaar Wereldrecht." Op de omslag van het blad stond een illustratie van een oude man, met een gebreid mutsje op zijn hoofd en een dekentje over zijn benen. Hij zat een beetje stompzinig met een plastic vlaggetje van de Verenigde Naties te zwaaien. Het was dus wel duidelijk hoe de illustrator Erik Bindervoet over het wereldrecht – en de Verenigde Naties – dacht.

De meeste auteurs, die een bijdrage leverden aan het themanummer, waren helemaal niet zo somber over dit

idee van wereldrecht. De gastredacteuren, Janneke Gerrards en Nico Schrijver, begonnen met een introductie van het wereldrecht. Natuurlijk waren er wel kritische kanttekeningen, maar over het algemeen was het idee toch wel dat er iets te vieren viel. Wereldrecht was sterker dan ooit, en zeker nog niet aan zijn pensioen toe. Ronald Tinnevelt hield een mooi filosofisch betoog waarin hij wereldrecht plaatste tussen macht, imperium en een gedeelde lotsbestemming. Ikzelf – toen nog bezig met mijn proefschrift – kwam met een overzicht van de ontstaansgeschiedenis van de term wereldrecht vóór, tijdens en na de oprichting van de Verenigde Naties. Ik waagde mij ook aan een definitie van 'wereldrecht'. Die was sterk gebaseerd op mijn definitie van mondiale waarden die ik in de sectie hierboven al geïntroduceerd heb. Dit is wereldrecht:

"Wereldrecht is de verzameling van op mondiale waarden gebaseerde normen van internationaal publiekrecht, aanvaard en erkend door de internationale gemeenschap in haar geheel, waarvan de naleving gezien wordt als een rechtsbelang van diezelfde gemeenschap."

De kenner zal in deze definitie elementen van *jus cogens* en *erga omnes* herkennen. Dat is niet toevallig, zoals ik in mijn bijdrage aan het *Nederlands Juristenblad* in 2010 heb proberen uit te leggen.

Paul de Waart onderzocht of we het Handvest van de Verenigde Naties nu serieus mochten beschouwen als een wereldgrondwet, de constitutionele basis van het wereldrecht. Eva Brems keek naar het idee van universele grond- of mensenrechten als voorbeeld van wereldrecht (meer hierover in de laatste paragraaf van deze bijdrage). Ellen Hey had wat kritische opmerkingen over de mogelijkheid van wereldrecht in de zo gefragmenteerde internationale rechtsorde. En dan werden er bepaalde thema's onderzocht: Olivier De Schutter, destijds Speciale Rapporteur van de Verenigde Naties voor het Recht op Voedsel, keek naar het bestaan van een universeel mensenrecht op voedsel. Peter Van den Bossche's bijdrage ging over de opkomst van het wereldhandelsrecht; en Kees Bastmeijer schreef over natuurbeschermingsrecht als wereldrecht. Pieter Kooijmans, in 2010 oud-rechter van het Internationaal Gerechtshof, keek tenslotte naar de wereldrechtsspraak van onder meer "zijn" gerechtshof, gevestigd in het Vredespaleis te Den Haag. Den Haag, was dat niet dé stad van wereldrecht en vrede?

Werd de lezer nogal ontmoedigd door de sombere en vileine illustratie op de omslag van het themanummer, na het doorbladeren van al deze hoopvolle artikelen raakte de lezer steeds optimistischer en hoopvoller.

En toen kwam de bijdrage van Willem van Genugten. Een realistische *wake-up-call*. Het proces van humanisering van internationaal recht, wat sterk verbonden is met wereldrecht, lijkt volgens Willem meer op "een proces dat vorm krijgt met vallen en opstaan" dan op "een verwordenheid" of "gelopen race". Een echt wereldrecht loopt tegen regionale eigenaardigheden aan, waarschuwt Wil-

lem. "En wie bij het toezicht op de handhaving van het internationale recht geen zicht houdt op die lokale eigen (gereid)heden," zo spreekt Willem ons streng toe, "loopt het risico zich blind te staren op successen die bij nadere beschouwing geen duurzame successen blijken te zijn." Met instemming citeert Willem de controversiële Amerikaanse realisten, die beweerden dat "*international law scholars exaggerate [international law's] power and significance.*" Volgens Willem kan het zoeken naar betere handhaving van het internationale recht maar het beste worden gezien als "een lang vol te houden poging om stapsgewijs land te veroveren op die machtspolitiek die verzuimt de menselijke waardigheid als uitgangspunt te nemen."

Een jaar later mocht ik mijn proefschrift over mondiale waarden verdedigen, en Willem zat in de Oppositiecommissie. Niet geheel onverwacht vroeg hij of Staten, die braaf meededen aan de evolutie van mondiale waarden binnen het VN-systeem, niet werden uitgenodigd of wellicht zelfs gedwongen om lippendienst te bewijzen aan bepaalde waarden om er vervolgens maar mondjesmaat naar te handelen als dat beter uit zou komen. Opnieuw een *wake-up call*.

Is het wereldrecht nu een utopie, of realiteit? Het is allebei. Het zijn idealen, die waarschijnlijk nooit verwezenlijkt worden. Maar het is ook bindend recht, dus er is een verplichting voor alle Staten om constante pogingen te blijven ondernemen om deze idealen te verwezenlijken. In die zin functioneert het wereldrecht als de wortel die voor de kop van de ezel gehouden wordt. Houd je de wortel te dicht bij de bek van de ezel – oftewel: maak je het wereldrecht te realistisch – dan eet de ezel de wortel op en stopt met lopen. Houd je de wortel te ver van de bek van de ezel – oftewel: maak je het wereldrecht te idealistisch – dan geeft de ezel de poging op de wortel te pakken te krijgen, en stopt ook met lopen. Wil het wereldrecht de wereld vooruit blijven helpen, dan moet het dus tegelijkertijd hoopvol en optimistisch zijn, *en* realistisch. Precies zoals een jurist behoort te zijn: met het hoofd voortdurend in de wolken, maar met de voeten stevig op de grond. Misschien ook een goed advies voor de Wereldfederalisten?

Verenigde Naties

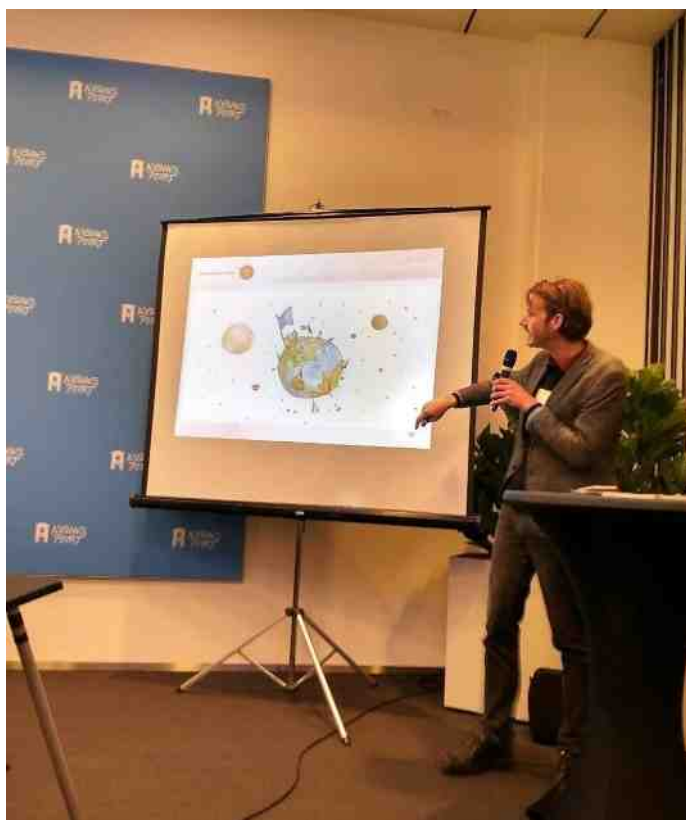
Wat is nu de rol van de Verenigde Naties in de ontwikkeling van dit wereldrecht, d.w.z. dit op mondiale waarden gebaseerd fundamenteel internationaal recht? Om die vraag te beantwoorden, moet ik kort stilstaan bij de oprichting van de VN. Als de VN Oprichtingsconferentie van San Francisco begint in de lente van 1945, is de Tweede Wereldoorlog bijna voorbij. Een belangrijke uitdaging van de overwinnende Staten, verenigd onder de noemer van "de Verenigde Naties," is om ook na het verslaan van de gemeenschappelijke vijand verenigd te blijven. Mijn opvatting is dat mondiale waarden alle Staten in de wereld hebben weten te verenigen. De belangrijkste inspiratie voor de lijst van mondiale waarden uit het VN-Handvest was een lijst van "kwaden" die het wereldtoneel domineerden in de zwarte jaren vóór 1945. De verwoestende

oorlog inspireerde de deelnemers aan de Conferentie van San Francisco om te streven naar vrede en veiligheid. De onmenselijke behandeling van grote groepen mensen tijdens diezelfde oorlog stond aan de basis van het streven naar universeel respect voor menselijke waardigheid. De koloniale onderdrukking van vele volkeren werd in 1945 nog niet gezien, althans niet door alle Verenigde Naties, als een van de grote kwaden. Een bescheiden voorloper van het recht op zelfbeschikking van alle volkeren vond desondanks een plek in het Handvest. Tot slot vormde de behoefte aan armoedebestrijding, werkgelegenheid voor iedereen, sociale vooruitgang en ontwikkeling de basis voor de laatste waarde, al werd ook deze waarde – ontwikkeling en sociale vooruitgang – maar terloops genoemd in het Handvest. Het element duurzaamheid stond zelfs helemaal niet in het Handvest vermeld. Deze mondiale waarden hebben aan de basis gestaan van de beginselen en doelstellingen waarop de VN is gebaseerd. Je vindt ze terug in Artikelen 1 en 2 van het VN Handvest. Dit "wereldrecht" bepaalt vandaag-de-dag nog altijd de koers van de VN, en dus van de internationale gemeenschap!

Mensenrechten: een voorbeeld van door de Verenigde Naties opgesteld Wereldrecht

Laat ik tot slot een voorbeeld noemen van door de Verenigde Naties opgesteld wereldrecht: de catalogus van internationaal erkende mensenrechten. Al deze mensenrechten zijn expliciet of impliciet gebaseerd op de mondiale waarde van "menselijke waardigheid". De bevordering van respect voor deze waarde, en de verdere ontwikkeling ervan in de taal van de mensenrechten, is wellicht het grootste succesverhaal uit de ideeëngeschiedenis van de Verenigde Naties. Vanaf het allereerste begin heeft de VN de waarde van menselijke waardigheid expliciet als bron en basis bestempeld van alle mensenrechten.

Het begon allemaal in 1948, met de afkondiging van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, voorbereid onder begeleiding van Eleanor Roosevelt. In de Verklaring werd gesteld dat ieder mens vrij geboren wordt en gelijk is en blijft in waardigheid en rechten. Maar wat is menselijke waardigheid nu eigenlijk? Om niemand tegen het hoofd te storen, maakt de VN gebruik van een intuïtieve benadering van menselijke waardigheid. Alle personen in deze wereld hebben inherente rechten, zo leert de VN ons, die niet afhankelijk zijn van erkenning door anderen. Individuen hebben dus mensenrechten eenvoudigweg op grond van hun mens-zijn. Deze claim heeft universele geldigheid: alle mensen, waar ze ook zijn, wie ze ook zijn en in welke omstandigheden zij zich ook mogen bevinden, hebben recht op respect voor hun intrinsieke waardigheid en de rechten die hieruit voortvloeien. Dezelfde intuïtieve benadering wordt gebruikt bij het afleiden van de mensenrechten uit de waarde van menselijke waardigheid. En omdat we allemaal mensen zijn, is de kern van de mensenrechtencatalogus niet afhankelijk van iemands achtergrond, religie of cultuur. Dus iedereen kan – en moet – de op menselijke waardigheid gebaseerde rechten erkennen.

Otto Spijkers geeft zijn presentatie over de Verenigde Naties als waardengemeenschap op het jubileum van de WFBN.

- Wereldrecht bestaat uit:
 - De verzameling van **op mondiale waarden gebaseerde** normen van internationaal publiekrecht, aanvaard en erkend door de internationale gemeenschap in haar geheel, waarvan de naleving gezien wordt als een rechtsbelang van diezelfde gemeenschap.

Het Global Parliament of Mayors (GPM)

Voordracht van ter gelegenheid van 70 jaar Wereld Federalisten Beweging Nederland door mr A.B.L. de Jonge, burgemeester van Dronten

Inleiding

Mijnheer de voorzitter, dames en heren,

Allereerst past het mij u te danken voor de uitnodiging vanmiddag bij u te mogen zijn en een korte inleiding te mogen verzorgen.

Ik verbind hieraan natuurlijk meteen mijn oprechte gelukwensen met uw 70 jarig bestaan. U ziet er - ondanks of dankzij een boeiende geschiedenis - verrassend vitaal uit.

Bij uw 50 jarig jubileum verscheen het boek "Voor een wereld - één in verscheidenheid" van Leo van Bergen. Hij beschrijft daarin het ontstaan en de ontwikkeling van de internationale federalisten beweging. En vervolgens staat hij uitvoerig stil bij de Nederlandse beweging, de vele interne discussies, de spannende jaren '60, de diverse stromingen binnen de WFBN, de successen, het hoogtepunt met meer dan 30.000 leden.

Ooit stond 46 % van de Nederlanders achter een wereld-regering.

Een greep uit de thema's: welke rol moesten de VN innemen, de rol van de kernwapens, Vietnam, Joegoslavië, een permanent VN leger, pas later het milieu. Wereldfederalisme is van alle tijden:

Erasmus sprak "Ik wil een wereldburger zijn, aan allen te behoren of meer nog een niet-burger zijn".

De beweging kreeg een nieuwe impuls na de tweede Wereldoorlog onder invloed van de hoop op nieuwe verhoudingen in de wereld en in ons land, het streven naar een bestendige vrede en een rechtvaardige samenleving. "Wereldfederalisme is eigenlijk de enige oplossing" zei Jan Romein op een congres in 1947.

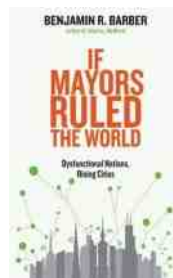
En uw secretaris, de heer Vermeulen, schrijft in de laatste uitgave van "Eén wereld" heel kernachtig als antwoord op de vraag wat federalisme is: "Het is een oefening in waarachtig samenleven".

Maar uw secretaris wijst ook op nieuwe wegen, die moeten worden ingeslagen. Verlost worden van het adagium "nooit meer oorlog", afscheid nemen van het utopische idee van een "wereldregering", ruimte voor diversiteit en pluriformiteit. Denk niet vanuit structuren, maar doe, federaliseer, oefen, heb het lief en heb lef.

Daar ontstaat voor mij de verbinding naar het onderwerp waarvoor ik ben uitgenodigd.

Wat is het Global Parliament of Mayors (GPM)? Waarom juist nu een rol voor burgemeesters op het wereldtoneel? Weer een instituut erbij? Wie is Benjamin Barber?

Het begon voor mij op het jaarcongres van de VNG (red: Vereniging van Nederlandse Gemeenten) in 2014: Benjamin Barber, die vorig jaar plotseling overleed, hield een indrukwekkende speech over zijn boek "If mayors ruled the world". Even kort over wie hij is: politicoloog, geboren in 1939 in New York, gepromoveerd aan Harvard, adviseur van Clinton, diverse malen gelauwerd als wetenschapper, met ongeveer 20 titels op zijn naam, o.a. "Strong democracy" uit 1984 en zijn laatste werk uit 2017 "Cool cities".

Zijn boek over burgemeesters, die de wereld zouden moeten besturen, verwierf wereldwijd aandacht. Ook in ons land: Trouw, de Stentor, VNG magazine, de NRC, VPRO Tegenlicht, Filosofie Magazine, om maar een greep te doen.

Benjamin Barber: denker, wetenschapper, schrijver, maar vooral inspirator.

Zijn visie

De ondertitel van zijn boek luidt "Haperende staten, opkomende steden". De wereld wordt geconfronteerd met enorme vraagstukken, die alle grensoverschrijdend zijn: bijvoorbeeld immigratie, klimaatverandering, terrorisme. De bestaande instituten zijn gebaseerd op natiestaten en hun grenzen. Deze zijn ongeschikt om die problemen aan

te pakken en steden zijn dat wel.

Laten we een paar aspecten nader bezien:

- de crisis in de democratie,
- de onmacht van de natiestaten,
- de betekenis van de stad en burgemeester,
- wat gaat het GPM doen?

Crisis in de democratie

David van Reybrouck spreekt in zijn boek "Tegen verkiezingen" over het democratisch vermoeidheidssyndroom: iedereen verlangt ernaar, maar wie gelooft er nog in?

Overigens is wantrouwen in politici en de politiek (graaiers, vriendjespolitiek) niet beperkt tot deze groep. Het raakt de pers (nepnieuws), de advocatuur, de wetenschap (plagiaat), het bedrijfsleven (witwassen, ondermijning) enz. En om het nog ingewikkelder te maken, de politicooloog Tom van der Meer schrijft in zijn pamflet "Niet de kiezer is gek": 'Vertrouwen is goed maar scepsis is beter'.

De politiek wordt geraakt op twee punten:

1. legitimiteit en
2. efficiëntie.

Steeds minder mensen zijn lid van een partij, het aantal zwevende kiezers groeit, de opkomst van kiezers daalt gestaag. Het politieke landschap versplintert.

In samenhang daarmee duren formaties langer, nu ook in Duitsland, besturen lijkt trager te verlopen, de overheid, de bureaucratie, het systeem, lijkt niet altijd in staat grotere vraagstukken op te lossen (Utrechtse trambaan naar De Uithof, de Amsterdamse Noord-Zuidlijn, luchthaven Brandenburg in Berlijn, migratiestromen, ICT-problemen bij de belastingdienst enz.).

Van Reybrouck bepleit de democratisering van onze democratie. Niet alleen bij verkiezingen de mening van kiezers vragen, maar nieuwe instrumenten ontwikkelen. Als bijdrage aan een oplossing verwijst Van Reybrouck naar de Griekse oudheid: het toewijzen van bestuursfuncties door loting, veel meer wisseling van bestuurders. Karakteristiek voor de Atheense democratie was dat er geen onderscheid bestond tussen politici en burgers.

Er was een enorm hoge graad van participatie. Aristoteles heeft eens gezegd: "vrijheid is het evenwicht tussen regeren en geregeerd worden". Overigens zij hierbij aangekend dat loting plaatsvond in kleine stadsstaten, vaak gecombineerd met verkiezingen. Van Reybrouck verwijst op dit moment naar Benjamin Barber. Het perspectief is een deliberatieve democratie, collectieve beraadslaging.

De zorg over het functioneren van democratie deelt Benjamin Barber. Hij wijst op de toegenomen complexiteit van het bestuur, de schaalvergroting en - het woord zal vaker terugkeren - de interdependentie.

Hij erkent een mondiale verantwoordelijkheid maar wil die verbinden met de stedelijke creativiteit. Hij positioneert de steden opnieuw die het vastgelopen democratische systeem op het niveau van de natiestaten moeten

openbreken. Grappig is dat hij daarbij verwijst naar de Hanzesteden: een grensoverschrijdende vorm van stedelijke samenwerking sinds de 12e eeuw.

Crisis van de natiestaten

Daar ziet Barber een belangrijke paradox: ogenschijnlijk sterke staten blokkeren onderlinge samenwerking. Het pleidooi voor eigen soevereiniteit kan het ondertekenen van internationale verdragen in de weg staan. De VS ondertekenden niet het Kyoto-verdrag, het Landmijnen--verdrag of trekken de handen af van het Klimaatakkoord van Parijs.

De bestaande structuur van landen en natiestaten ontstaan in de 19e eeuw past niet meer bij deze tijd. Maar daarenboven is een instituut als de VN niet in staat de crisis in de Ukraine of in Syrië effectief te bestrijden. Om maar te zwijgen van de spanningen tussen Noord- en Zuid-Korea. Juist daar wordt zichtbaar hoe heilloos het opereren van op macht beluste natiestaten is. En wat te denken van de Brexit en de staalimportheffingen door de VS, die de onmacht aantonen.

De interdependentie in de moderne wereld is zo groot geworden dat soevereine staten, zelfs als zij samenwerken, althans dat voorwenden, niet in staat zijn werkbare oplossingen te bedenken. De natiestaat paste bij de schaal van de vorige eeuw. De participatie is te gering, de democratische legitimatie soms ver te zoeken en weinig effectief.

Daarom wil Barber het wereldbestuur nieuw elan geven door steden en burgemeesters een grotere rol te geven.

De rol van steden en burgemeesters

Waarom maakt Barber deze keuze? Een burgemeester kent zijn stad, staat dicht bij mensen, heeft dus een gelegitimeerde positie, is oplossingsgericht en wordt niet gedreven door politieke of ideologische oplossingen. Hij kiest voor pragmatische, werkbare oplossingen. Staten zitten gevangen binnen grenzen, steden zijn meer van nature op elkaar gericht en kennen in ieder geval in deze tijd geen onderlinge strijd.

Is "I love New York" niet mooier dan "America first"?

Samenwerking tussen steden is niet opgelegd maar vrijwillig, niet hiërarchisch en behoeft geen regelgeving. Barber kwalificeert dit als een "zacht mondiaal bestuur" of confederalisme, omdat de stap naar supranationaal bestuur te groot is en waarschijnlijk nooit zal worden gezet.

De stad als creatief centrum, waar ruimte is voor culturele diversiteit, de stad als broedkamer voor wetenschap, waar burgers er echt toe doen, waar banen worden gecreëerd, waar veiligheid wordt gevoeld door mensen, de stad die verleidt en uitnodigt.

Burgemeester Aboutaleb heeft eens opgemerkt dat in Rotterdam miljarden worden verdiend, die wegvloeien naar Den Haag om voor een klein deel terug te keren naar

de Maasstad. In de visie van Barber zouden steden financieel veel onafhankelijker moeten worden.

En steden laten zien dat het kan: een deel van de millenniumdoeleinden is gerealiseerd in en door steden:

- schoon water voor meer mensen toegankelijk,
- minder kindersterfte,
- beter toegankelijk onderwijs.

Steden in Duitsland gaan de dieselauto's zelf aanpakken. Steden in Amerika staan op tegen het particulier wapenbezit. Eigenlijk spelen steden al lang een prominente rol op het wereldtoneel: de Praagse lente, de demonstraties op het Maidanplein in Kiev of op het Tahrirplein in Caïro, de aanslagen in Parijs, Londen, Brussel.

Samengevat ontstaat zo een mondiaal bestuur meteen lokaal gezicht, anders gezegd een lokaal bestuur in de vorm van een GPM.

Wat gaat het GPM doen?

Na allerlei vooroverleggen werd in 2016 het GPM in Den Haag, waar ook het secretariaat is gehuisvest, opgericht. Vorig jaar kwam het GPM bijeen in Stavanger en dit jaar in Bristol. Aboutaleb, Van Aartsen en wijlen Van der Laan waren de trekkers vanuit Nederland. Ik nam deel vanuit de regio Zwolle.

Vorig jaar is een aantal formele zaken geregeld zoals statuten en contributie.

Wat gaat het GPM concreet doen?

Allereerst zal het een platform zijn waar steden worden verbonden. Steden kunnen afspraken maken over de opvang van asielzoekers. Steden zullen de last ervaren van een stijgende zeespiegel: laten zij samenwerken.

Alle steden worden geconfronteerd met de gevolgen van grensoverschrijdende criminaliteit: laat hen leren van elkaar.

Stedelingen vormen bijna 70% van de wereldbevolking en 85% van de wereldeconomie. Het is prima dat in allerlei fora en aan allerlei tafels op internationaal niveau wordt gesproken, onderhandeld.

Maar als er al resultaten worden geboekt zullen die veelal in en door steden moeten worden geïmplementeerd. Het zou derhalve zinnig zijn steden aan die internationale onderhandelingen te laten deelnemen dan wel in parallel sessies de uitkomsten te laten toetsten.

Barber wil dat het GPM drie maal per jaar bijeenkomt met 300 steden die worden geloot.

Een afronding

De verdienste van Barber is dat hij een beweging op gang heeft weten te brengen, die de vastgeroeste structuren op internationaal niveau kan doorbreken. Ik zeg kan, omdat bij sommigen de vrees leeft dat toch weer een bureaucratische laag wordt toegevoegd aan de vele bestaande. Aboutaleb en Van der Laan waren daar huiverig voor. Daarnaast moeten we het niet zo voorstellen dat steden zonder problemen zitten en de wereld wel even zullen verder helpen. Steden vertegenwoordigen vooral

vooruitstrevende krachten en minder de meer behoudende krachten op het platteland, die ook gehoord moeten worden. De vraag is of bestaande internationale instituties steden zullen toelaten tot de onderhandelingstafel.

Ik zie interessante parallellen met de discussies in Nederland over bestuurlijke vernieuwing. Ook die verlopen traag, roepen weerstand op als het gaat om het om bijvoorbeeld de opschaling van provincies of het geven van meer vrijheden aan gemeenten om binnen zekere grenzen hun eigen bestuur in te richten.

De grootste verdienste is dat Barber steden een stem wil geven op het wereld toneel en daarmee het internationaal democratisch vermoeidheidssyndroom wil bestrijden.

De voormalige burgemeester van Denver heeft samenvattend gezegd:

“De negentiende eeuw was de eeuw van de wereldrijken, de twintigste eeuw die van de natiestaten, de eenentwintigste eeuw zal die van de steden worden”.

Barber spreekt over de stedelijke democratie als over een “vertelling van hoop”. De democratie zal altijd worden aangevochten, bedreigd en zal telkens opnieuw moeten worden bevochten door vernieuwing. Net als in de kunst is daar verbeeldingskracht voor nodig. Over precies een week zijn er verkiezingen, in dorpen en steden. Belangrijk natuurlijk, maar de dichter Walt Whitman zag democratie meer als een manier van leven. En daar is lef en liefde voor nodig, van ons allemaal, ook van u.

Aat de Jonge, Jan Juffermans en Otto Spijkers aan de forumtafel in Nieuwspoor ter gelegenheid van het 70-jarig jubileum van de Wereld Federalisten Beweging Nederland

All life is inter-related.
We are all caught in an inescapable network of humanity.
Tied in a simple garment of destiny.
Whatever affects one directly, affects all indirectly.
—Martin Luther King, Jr.

Hoog tijd voor bevolkingsbeleid...

Vooral ongewenste kinderen voorkómen

In de lijn van zijn presentatie in Nieuwspoort over *Footprint Justice* (zie de vorige editie van *Eén Wereld*) schreef **Jan Juffermans** deze nieuwe bijdrage over de toenemende bevolking op onze kleine Aarde en de noodzaak om bevolkingsbeleid te voeren. Jan Juffermans is lid van de Werkgroep Voetafdruk Nederland en tevens lid van de WFBN.

Het is onbegrijpelijk. Bijna iedereen is het er nu wel over eens dat de groei van de wereldbevolking een groot probleem is, maar toch durft blijkbaar nog geen enkele politieke partij in Nederland voorstellen te doen voor bevolkingsbeleid. Intussen wordt er wel geprofitteerd van dat taboe door regeringen, bedrijven en andere instellingen die graag hun eigen oplossingen 'verkopen' met verwijzingen naar het groeiende bevolkingsvraagstuk, zonder ook iets aan de oorzaken te doen. Bevolkingsbeleid kan vele economische en sociale problemen oplossen en zelfs miljoenen ongewenste kinderen per jaar voorkómen. Dus je vraagt je werkelijk af: waar blijft toch het bevolkingsbeleid? De laatste prognose: 11,2 miljard mensen in 2100. Je moet er toch niet aan denken... Want nu al, met 7,6 miljard mensen op onze kleine Aarde, zitten we dik in de problemen!

Earth Overshoot Day

We gebruiken nu al veel meer dan de Aarde kan opbrengen. Deze overbelasting of overshoot is vanaf 1970 gemeten met wetenschappelijk onderbouwde voetafdruk-berekeningen. Daaruit blijkt dat we intussen ruim een halve Aarde meer gebruiken dan duurzaam is en de problemen zich opstapelen. Op 2 augustus 2017 was het Earth Overshoot Day; toen hadden we de duurzame jaarproductie van 2017 al weer opgesoupeerd. Elk jaar schuift die datum nog verder naar voren. In 2015 was het nog op 13 augustus. Andere berekeningen van de draagkracht van de Aarde geven vergelijkbare getallen; het is

overduidelijk dat we ecologisch gesproken op veel te grote voet leven. Dat deze toestand verre van duurzaam is kunnen we ook merken aan de verslechtering van de kwaliteit van onze samenleving; de toenemende drukte zoals in treinen en op de wegen, klimaatverandering met extreme en levensbegreigende weersomstandigheden, de vele slachtoffers van de fijnstof, spanningen rond afnemende voorraden en ook te vele managers. Om het welzijn voor nu en de komende generaties te kunnen garanderen is het noodzakelijk de overshoot terug te dringen. Daarvoor moeten we twee cruciale stappen zetten: de groei van de wereldbevolking stoppen en onze persoonlijke voetafdruk verkleinen.

Verkleining van onze voetafdruk vereist een groot aantal kleine en forse maatregelen, zoals het verminderen van de CO₂-uitstoot, de verschuiving van onze consumptie van vlees en zuivel naar meer plantaardige producten (de eiwit-transitie), veel minder vliegvluchten, het terugdringen van het verkeer in het algemeen en, *last but not least*, natuurlijk de verkleining van de bevolkingsomvang.

Uitdrukkelijk zonder dwang

Over de bevolkingsgroei praten blijkt helaas bij de landelijke politiek nog een taboe, laat staan dat er maatregelen worden genomen. Maar buiten de Haagse kringen is dat ingrijpend veranderd. Tijdens discussies met zeer gevarieerde groepen wordt de laatste jaren opvallend vaak gewezen op de bevolkingsgroei. Met de Werkgroep Voetafdruk Nederland (WVN) schreven we er een notitie over, met concrete beleidsmaatregelen die overheden, maar ook gezondheidsinstellingen en ontwikkelingsorganisaties, kunnen invoeren. Zie het stuk van de WVN op de site www.voetafdruk.eu met zeer diverse voorstellen, uitdrukkelijk zonder dwang.

Naast bijvoorbeeld een stapsgewijze afschaffing van de kinderbijslag, en een vooral positieve houding tegenover vrouwen (én mannen) die geen kinderen wensen, wordt in de notitie met name aandacht gevraagd voor de preventie van ongewenste kinderen. Helaas is er nog steeds geen enkele politieke partij die dit probleem durft te benoemen.

Ongewenste kinderen!

De wereldbevolking groeit elk jaar nog met 80 miljoen mensen, dat is ruwweg 5 x de Nederlandse bevolking. Die aanwas wil ook graag eten, van vervoer gebruik maken en onderdak hebben. Gezien de nu reeds grote mondiale *overshoot* én het op termijn grote effect van bevolkingsbeleid, is snelle besluitvorming ten aanzien van beperking van de nationale en wereldbevolking hoogstnoodzakelijk geworden. Al te lang worden er geruststellende praatjes

verkondigd dat de groei 'vanzelf' vrij snel zal afnemen. De meest recente prognose van de Verenigde Naties luidt echter dat we rond 2050 op 9,8 miljard mensen kunnen uitkomen, en op 11,2 miljard in 2100. Dat zijn geen leuke vooruitzichten.

Er is één beleidspunt dat nu direct actie vergt. Wereldwijd worden jaarlijks ongeveer 225 miljoen vrouwen onbedoeld en ongewenst zwanger, waardoor naar schatting 65 miljoen kinderen worden geboren, die door hun ouders niet gewenst werden... Die miljoenen vrouwen willen zelf graag gezinsplanning toepassen, maar hebben er treurig genoeg geen toegang toe of kunnen de voorbehoedsmiddelen niet betalen. Beide zijn dus kansen voor open doel. Voorkóm om te beginnen vooral die ongewenste geboortes, want dat is toch het ergste wat kinderen én hun ouders kan overkomen! En 65 miljoen is bovendien al een flink deel van die 80 miljoen mensen die er nu jaarlijks bijkomen, dus een zeer effectieve maatregel.

Een mensenrechtenkwestie

Goede gezondheidszorg, educatie én de nodige voorbehoedsmiddelen kunnen de beschreven persoonlijke drama's van ongewenste kinderen stoppen, en daarmee tegelijk de groei van de wereldbevolking aanzienlijk doen dalen. De Nederlandse en EU-regering, maar bijvoorbeeld ook de ontwikkelingsorganisaties, dienen dit in internationaal verband primair te bevorderen. Zelfs in Nederland, Engeland en andere Europese landen worden overigens ook nog ongeplande en ongewenste kinderen geboren.

Minder bevolking heeft natuurlijk ook diverse voordelen voor ons eigen leven, zoals minder drukte en lawaai, minder spanningen, minder overheidscontrole, een klei-

nere transportsector, vermindering van het aantal files en verkeersongelukken, legere treinen, rem op de bouw van huizen en bedrijfspanden, afname van de gegroeide complexiteit en (dus) ook minder last van overbodig management; kortom meer levenskwaliteit! Bovendien zorgen we zo voor het behoud van de basale levensvoorwaarden voor onze (klein)kinderen en de vele generaties na ons. In die zin is het uitdrukkelijk ook een kwestie van mensenrechten, op korte én lange termijn. De ongebreidelde groei beperkt immers de mogelijkheden van volgende generaties ingrijpend. We zadelen hen nu al op met een ernstig beschadigde Aarde.

Welke weldenkende partij pakt als eerste deze handschoen op? Of gaat 'de politiek' misschien toch gezamenlijk het taboe doorbreken, nationaal of misschien wel Europees? Maar mondiaal zou natuurlijk nog veel beter zijn!

Jan Juffermans tijdens zijn presentatie over Footprint Justice in Nieuwspoor ter gelegenheid van het 70-jarig jubileum van de WFBN.

Naar een nieuwe economie?

Carel Tielenburg (politicooloog, Universiteit van Amsterdam) is als hogeschooldocent verbonden aan de faculteit Bestuur, Recht en Veiligheid van de Haagse Hogeschool. Hij doceert daar voornamelijk op het gebied van integrale veiligheid.

Het pad waarlangs ik bij de Wereld Federalisten Beweging Nederland terecht ben gekomen begint in 2016: het voerde van Rotterdam (Sociocratisch Centrum) via Utrecht (‘Economy for the Common Good’) naar Den Haag, en vervolgens naar de jubileumbijeenkomst van de WFBN. Daar besloot ik lid te worden. Graag geef ik bij deze invulling aan de uitnodiging om een bijdrage te leveren aan het verenigingsblad van de WFBN, ‘Een Wereld’.

Het vertrekpunt is dus sociocratie, bij wereldfederalisten niet onbekend vermoed ik, want al bladerend door en lezend in eerdere afleveringen van dit tijdschrift kwam ik deze methode meerdere malen tegen.

Sociocratie wordt inderdaad beschouwd als een methode en volgens sommigen zelfs als een lege methode die wel inhoud kan bevatten, maar nimmer inhoud voorschrijft. We zullen straks zien, als het gaat over waarden, hoe belangrijk dit is.

Sinds 1995 neem ik regelmatig deel aan kringen van het Sociocratisch Centrum[1], dus ik heb enige ervaring met deze methode. Wat mij het meest aanspreekt in de methode is dat deze bij het nemen van een besluit de kracht van het argument probeert te borgen: in sociocratie regeert het ‘consent’ (= principe van geen bezwaar) de besluitvorming.[2] Ik zal zo direct uitleggen wat dit betekent.

Misschien heeft u het al weleens meegemaakt: u dacht goede argumenten te hebben in een debat of een bestuur of op uw werk, maar u kreeg het gevoel dat er helemaal niet naar werd geluisterd en dat er uiteindelijk een besluit werd genomen waarin u niets terugzag van wat u had ingebracht.

Dat gebeurt regelmatig en overall: niet alleen in het dagelijks leven thuis of op het werk, maar ook nationaal en internationaal. In de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties bijvoorbeeld is dat zelfs de regel: vanwege het vetorecht kan elk lid van die raad een voorgenomen besluit (resolutie) tegenhouden zonder enige vorm van argumentatie. Een rampzalig uitgangspunt voor internationale betrekkingen.

In zo’n situatie geeft dan niet het argument maar iets anders de doorslag bij besluitvorming, bijvoorbeeld de wil van de meerderheid (democratie) – de macht van het getal dus, of die van een bepaalde groep (oligarchie), of die van een persoon (autocratie).

We kennen er allemaal historische voorbeelden van zoals: “L’État c’est moi” (een uitspraak die aan Louis XIV wordt toegeschreven), of – in de hoogtijdagen van het paternalisme: ‘Wat vader doet is altijd goed’.

Het gevolg is dat bepaalde argumenten stelselmatig kunnen worden genegeerd en de mensen die daar belang bij hebben kunnen worden ontkend en de nadelen daarvan ondervinden. Zoals een groot deel van de inwoners van het Verenigd Koninkrijk die in een opinieonderzoek uitspraken niet achter de deelname van hun land aan de recente militaire acties tegen Syrië te staan.[3]

De sociocratische methode bouwt hiertegen een waarborg in en dat is het zogenaamde consentbeginsel: als iemand, die deel uitmaakt van een kring (waarover aanstonds meer), een overwegend en beargumenteerd bezwaar heeft tegen een besluit, moet de kring het besluit heroverwegen tot er in voldoende mate tegemoet is gekomen aan de argumenten van degene die bezwaar heeft gemaakt en diegene toch consent kan geven aan het besluit.

De clou zit ‘m in het bijvoeglijk naamwoord ‘overwegend’, want niet elk bezwaar hoeft dat te zijn. Je kunt bezwaren zien en de indieners van een voorstel hierover bevragen, maar toch tot de conclusie komen dat je die accepteert.[4] Dan zijn de bezwaren niet overwegend en kan een besluit met consent (d.w.z. ‘geen bezwaar’) worden genomen.

Toch kan een voorgenomen besluit zo drastisch tegen het belang (of de moraal) van een deelnemer ingaan dat die haar of zijn instemming niet voor zichzelf en voor anderen (of het andere) kan verantwoorden, dat is het moment waarop de consent-regel uitkomst kan bieden.

Sociocratie is, kort gezegd, het sturen van macht, zodanig dat overmacht in welke vorm dan ook – chaos, magie, autocratie, democratie – niet de overhand kan krijgen, uitgezonderd de (over)macht van het argument.

Voor alle duidelijkheid: ik ben geen tegenstander van democratie, zelfs niet van magie of autocratie, en ik sluit ook niet uit dat we soms de chaos moeten toelaten, maar hierover kan alleen met consent worden besloten. Je moet, met andere woorden, altijd de mogelijkheid hebben je consent weer in te kunnen trekken. Dat is een grondregel van de methode.

Behalve het consentprincipe kent de methode nog drie basisregels, namelijk (van basis naar top): een kringstructuur van basis naar top, we spreken daar-

om ook wel van circulair organiseren – het algemene model hiervoor bestaat uit drie lagen, namelijk: afdelingskringen (uitvoering), een bedrijfskring (beleid) en een topkring (toezicht en verbinding met de omgeving); een dubbele koppeling tussen de kringen[5] - elke kring is met de naast hogere kring verbonden door een leidinggevende en een (gekozen) afgevaardigde; een open verkiezing van personen met consent.

Zo ontstaat een structuur die het sturen van dynamische processen mogelijk maakt, zonder de macht over beleidsbeslissingen op bepaalde plaatsen vast te zetten in een hiërarchie. Een hiërarchie is wel geschikt als structuur voor de uitvoering van beleid, maar niet voor het nemen van beleidsbeslissingen, daarvoor is een kringstructuur een betere oplossing.

Mensen kunnen zich hierin veilig voelen, omdat ze zich kunnen beschermen tegen ontkenning door machtsuitoefening. Deze invulling van sociale veiligheid[6] heeft mij als integraal veiligheidskundige altijd in hoge mate gefascineerd. Werkelijke vrijheid begint kennelijk pas met een waarborg van sociale veiligheid.

Een vraag die mij ook intrigeert is wat die gedachte zou kunnen betekenen voor het sturen van economische macht en het doorbreken van de structuur die concentratie van rijkdom en macht in handen van een oligarchie mogelijk maakt.[7]

Met die vraag kwam ik – via de directeur van het Socio-cratisch Centrum (Annewiek Reijmer) – in contact met Otmar Donnerberg, veranderkundige afkomstig uit de Bondsrepubliek en actief betrokken in de wereldwijde beweging 'Economy for the Common Good' (ECG). Hij was in de zomer van 2016 in Nederland voor een presentatie over dit onderwerp en daarom was het volgende station op mijn pad de universiteit voor Humanistiek in Utrecht, de locatie van een werkconferentie over de rol van de consument in een ECG.

Het is nu niet mijn intentie specifiek in te gaan op de rol van de consument, wel wil ik iets zeggen over ECG en de relatie met sociocratie.

ECG is verwant met het Engelse begrip 'commons' en dit verwijst naar "hulpbronnen die onder het gezamenlijke beheer van een groep of organisatie vallen en waarop geen afgebakende rechten bestaan".[8] Hieronder vallen bijvoorbeeld oceanen, de atmosfeer, de ozonlaag en biodiversiteit.[9]

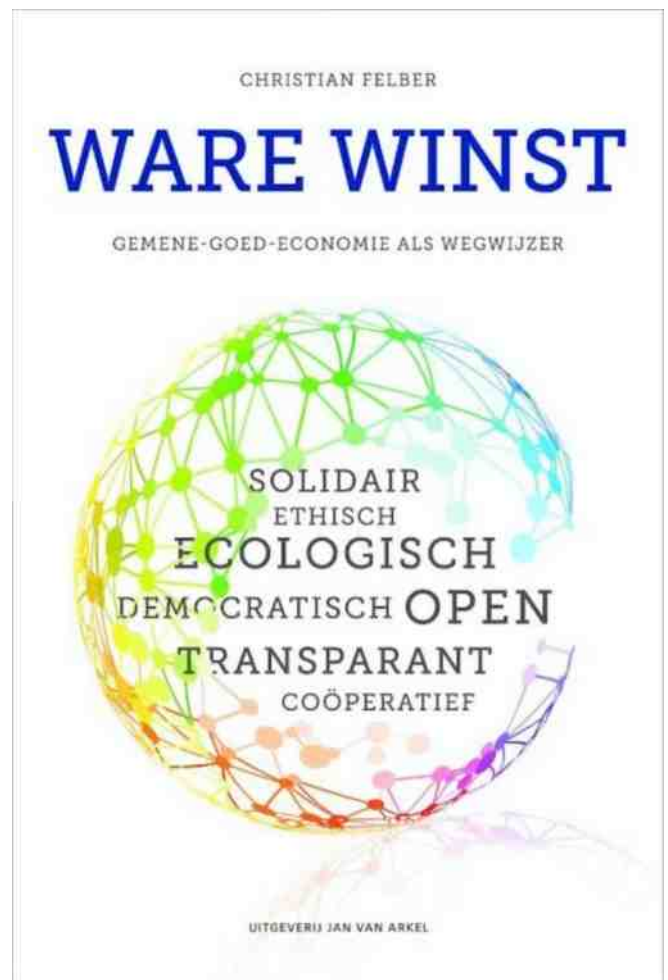
Deze gedachte is door de van oorsprong Oostenrijkse activist en politicoloog Christiaan Felber als uitgangspunt genomen voor zijn concept van een 'Gemeinwohl-Ökonomie', alleen vat hij het anders en vooral breder op, ik kom hier zo op terug.

ECG werd tot voor kort in het Nederlands aangeduid als 'gemene-goed-economie', een vrij letterlijke vertaling uit het Duits, maar in onze taal toch geen gelukkige uitdruk-

king. Het ligt meer voor de hand 'Gemeinwohl' op te vatten als 'algemeen welzijn' of 'algemeen belang'. En dat is ook precies zoals Felber het bedoelt: een economie die het algemeen welzijn bevordert.

Volgens Felber gebeurt dit nu niet, omdat de crux van het huidige kapitalisme is dat er een spanning bestaat tussen economische waarden enerzijds en menselijke waarden anderzijds. Weliswaar vermeldt de grondwet van sommige landen – Duitsland, Italië, Spanje en Colombia, bijvoorbeeld – dat economische activiteiten het algemeen welzijn moeten dienen[10], een uitstekend beginsel, maar in de praktijk valt moeilijk vast te stellen of dat ook zo is. We weten dus eigenlijk niet of en in hoeverre de huidige economieën het algemeen welzijn dienen.[11] Bij velen bestaat in ieder geval de indruk dat dit thans niet het geval is (om het zachtjes uit te drukken).

Ook bij Felber die in het eerste hoofdstuk van zijn boek 'Ware winst' het falen van het huidige economisch systeem bespreekt. Dat heeft alles te maken met het ontbreken van de menselijke waarden die richting geven aan het samenleven. De 'waarden' die nu maatgevend zijn om vooruitgang in economisch opzicht te meten zijn te beperkt. Want zaken als 'prestatie', 'winst', 'concurrentie', 'groei' en 'efficiency' bijvoorbeeld, zeggen alleen iets over het succes van de middelen die men in een economie gebruikt. En daar staan de jaarverslagen en andere documenten van bedrijfsorganisaties en overheden bol van.

Voor een evaluatie van economische doelen – gericht op algemeen welzijn – moeten we naar een heel ander model overstappen, een dat is gebaseerd op menselijke waarden. Waarden die diametraal staan tegenover de gangbare economische begrippen. Dat is de essentie van 'Ware winst'.

Dit model – economie voor algemeen welzijn – omvat een vijftal kernwaarden, namelijk: menselijke waardigheid, coöperatie & solidariteit, ecologische duurzaamheid, sociale rechtvaardigheid en democratische participatie & transparantie. Deze waarden zijn bewust niet ingevuld of vastgelegd, maar verwijzen elk naar een ethisch ideaal dat, in de zin van de Duitse filosoof Immanuel Kant, een richtinggevend en open karakter heeft.[12]

Als overkoepelend begrip heeft algemeen welzijn "... geen *a priori* gedefinieerde betekenis, behalve dat het aanduidt hoe belangrijk het welzijn en het welbevinden van alle mensen en de natuurlijk omgeving zijn. (...) De enige immanente betekenis van het begrip gemene goed is dus dat het welzijn, het goed, van allen telt." [13]

Om dit model te laten slagen moet in ieder geval de economie democratisch worden hervormd. Felber wil de soevereiniteit over het economische terugleggen bij de mensen (bevolking, inwoners, burgers). Democratie vormt het hart van een economie van algemeen welzijn, "... omdat ze inspraak van iedereen toelaat en daarmee de gelijke waarde van alle mensen, de menselijke waardigheid tot uitdrukking brengt." [14]

Hieraan zou ik willen toevoegen, dat om gelijkwaardigheid bij besluitvorming ook echt te kunnen waarborgen naar mijn mening meer nodig is dan de gewone meerderheidsregel en het is hier dat de sociocratische methode van consentbesluitvorming in beeld komt. Deze zou kunnen worden toegevoegd aan een economie van algemeen welzijn. Binnen de groeiende, internationale beweging van ECG wordt overigens druk geëxperimenteerd met innovatieve methoden van besluitvorming.[15]

Praktisch gesproken kunnen de waarden van algemeen welzijn worden uitgewerkt naar verschillende niveaus, te weten: de nationale economie (macroschaal) en de bedrijven (microschaal). Het verst uitgewerkt is de zogenaamde ECG-balans op microschaal. Dit is een instrument om de bijdrage van een bedrijf aan het algemene welzijn te kunnen meten. De resultaten worden dan niet langer uitsluitend in geld gemeten, maar in waarden. Hoe groter de bijdrage van een bedrijf aan menswaardigheid, solidariteit, duurzaamheid, rechtvaardigheid en medezeggenschap, hoe beter het resultaat op de ECG-balans. Op systeem- of macroniveau geldt het ECG-product – in plaats van het huidige bruto-binnenlands-product (BBP) – als graadmeter, dus hoe beter de resultaten van de gezamenlijke bedrijven in een nationale economie op hun ECG-balans hoe groter het ECG-product.[16]

Zoals gezegd bestaat er een groeiende internationale beweging (de *ECG-community*) die probeert het idee van

de economie van het algemeen welzijn verder te verspreiden en coaches op te leiden die bedrijven kunnen ondersteunen bij het invoeren van de ECG-balans. Op deze wijze wordt het model ook steeds verder ontwikkeld.

Daarnaast zijn er op vele plaatsen in Europa en daarbuiten zogenaamde energievelden ontstaan. Een 'energieveld' is een groep mensen die het initiatief neemt om de 'Common Good'-gedachte in praktijk te brengen, meestal lokaal of regionaal.[17] Zelf neem ik deel aan zo'n energieveld in 't Gooi.[18]

De afgelopen twee jaar heb ik over economie van het algemeen welzijn diverse lezingen gegeven, o.a. in de gemeente Boxtel, op uitnodiging van Jan Juffermans en hij heeft mij weer in contact gebracht met de WFBN. Hopelijk is er in de nabije toekomst gelegenheid meer te vertellen over de link van ECG naar de mondiale economie. Dan kunnen we wat mij betreft ook internationaal op weg naar een economie waarin, om de historische woorden van de vermaarde econoom Fritz Schumacher te gebruiken, de mens weer meetelt.

Referenties:

Bauwens, Michel & Jean Lievens, *De wereld redden. Met peer-to-peer naar een postkapitalistische samenleving*, Antwerpen/Utrecht – Houtekiet, 2016

Chomsky, Noam, *Requiem for the American Dream*, New York – Seven Stories Pr., 2017. (Ned. Vert. Het einde van de Amerikaanse droom: de tien principes voor de concentratie van rijkdom en macht, Utrecht – Ten Have, 2017.)

Endenburg, Gerard, *Samenleven door middel van de Sociocratische kringorganisatie. Circulaire Sociale Innovatie. Een nieuwe Sociaal ontwerp*, Delft – Eburon, 2017.

Felber, Christiaan, *Die Gemeinwohl-Ökonomie. Eine demokratische Alternative wächst*, Wien – Paul Zsolnay Verl., 2014 (Ned. Vert. Ware Winst. Gemene-goed-economie als wegwijzer, Utrecht – Van Arkel, 2017.)

[1] Zie voor meer informatie: www.sociocratie.nl

[2] Zie Endenburg (2017), p.100 e.v.

[3] Het betrof hier een internationale coalitie van drie landen: de VS, Frankrijk en de UK die op eigen gezag en zonder mandaat van de VN militair in actie kwamen tegen Syrië als vergelding voor een gifgasaanval begin april van dit jaar op de stad Douma waarbij voornamelijk burgers werden getroffen en die wordt toegeschreven aan het Syrische regime van president Assad.

[4] Om dit helder te krijgen gaat de besluitvorming daarom altijd in drie ronden: 1) vragen ter verduidelijking, 2) meningsvorming van degenen die het besluit moeten nemen (door het uitwisselen van argumenten) en 3) besluitvorming, de zgn. consentronde (bezwaar of geen bezwaar). Ieder lid van een kring krijgt de gelegenheid zich in elke ronde uit te spreken.

[5] Door die dubbele terugkoppeling ontstaan een 'feedbackloop' of terugkoppeling tussen leden (kring), uitvoeren (bv. afdeling) en meten (afgevaardigde). Hierdoor komt er in ieder geval meer en preciezere informatie beschikbaar.

[6] Sociale veiligheid begint overigens strikt genomen niet met het consentprincipe, maar met een bestaans-mogelijkheidsgarantie (BMG) voor iedereen; deze gedachte is onder meer vervat in het door Pieter Kooistra voorgestelde wereldbasisinkomen (UNO-inkomen), zie zijn boek 'Het ideale eigenbelang. Een UNO-Marshall voor alle mensen' (Kampen – Agora/Kok, 1993).

[7] Zie hierover, wat betreft de Verenigde Staten van Amerika: Noam Chomsky (2017).

[8] Zie Bauwens en Lievens, 2016: 214.

[9] Er bestaan via open source tegenwoordig ook digitale commons van kennis, software en design (Bauwens en Lievens, 2016: 214).

[10] Zo staat in de grondwet van de Duitse deelstaat Beieren hierover het volgende: "De gehele economisch activiteit dient het gemeenschappelijk welzijn" (art. 151) en de grondwet van de Duitse Bondsrepubliek geeft aan: "Eigendom brengt verplichtingen met zich mee. Het gebruik ervan moet tegelijk de welvaart van iedereen dienen." (art. 14(2)).

[11] Hierbij valt in dit verband te denken aan belangrijke levensterreinen als arbeid, inkomen, opleiding, gezondheid en leefomgeving.

[12] Een ideaal dat wel wordt ingevuld, werkt, om met de Franse filosoof Lyotard te spreken, 'totaliserend': het wordt een groot verhaal (een 'meta-narratief') dat niet zelden aan mensen wordt opgelegd.

[13] Felber, 2017: 11.

[14] Felber, 2017: 11

[15] Het gaat hier met name om het zogenaamde 'systeemisch consenseren', een methode, enigszins verwant met sociocratie, waarin vooral de weerstand tegen mogelijke alternatieven voor een besluit wordt gemeten en het alternatief waartegen de minste weerstand bestaat de doorslag geeft. Zie: Felber, 2017: 75

[16] Zie voor meer informatie Felber, 2017, i.h.b. hfst. 2, pp. 25-58 en www.ecogood.org

[17] Zie voor een overzicht: www.ecogood.org

[18] Zie hierover: <https://samenlerensamenlevenhetgooi-ev.netwerkprogramma.nl>

DE GEMENE-GOED MATRIX 5.0

WAARDE	MENSELIJKE WAARDIGHEID	SOLIDARITEIT & SOCIALE RECHTVAARDIGHEID	ECOLOGISCHE DUURZAAMHEID	TRANSPARANTIE & MEDEZEGGENSCHAP
THEMA				
A: LEVERANCIERS	A1: Menselijke waardigheid in de toeleveringsketen	A2: Solidariteit en sociale rechtvaardigheid in de toeleveringsketen	A3: Ecologische duurzaamheid in de toeleveringsketen	A4: Transparantie en participatie in de toeleveringsketen
B: EIGENAREN, LEVERANCIERS VAN VERMOGEN & FINANCIËLE	B1: Ethische houding in relatie tot financiële middelen	B2: Sociale houding in relatie tot financiële middelen	B3: Gebruik van fondsen in relatie tot de omgeving	B4: Eigenaarschap en medezeggenschap
C: MEDEWERKERS	C1: Menselijke waardigheid op de werkvloer en kwaliteit van de werkplek	C2: Zelfbeschikking bij arbeidsovereenkomsten	C3: Milieuvriendelijk gedrag door de staf	C4: Medebeslissingsstructuur en transparantie binnen het bedrijf
D: KLANTEN & ZAKENPARTNERS	D1: Ethische klantrelaties	D2: Samenwerking en solidariteit met zakenpartners	D3: Milieu-impact door gebruik en verwerking/verwijdering van producten en diensten	D4: Klantparticipatie en product transparantie
E: MAATSCHAPPELIJKE OMGEVING	E1: Zin en maatschappelijke impact van producten & diensten	E2: Bijdrage aan de gemeenschap	E3: Reductie van negatieve impact op het milieu	E4: Maatschappelijke medezeggenschap en transparantie

Burgerschap, Wereldburgerschap en de Verenigde Naties

N.B. Dit artikel is eerder dit jaar opgesteld als een bijdrage aan de discussie over de huidige curriculumherziening in het Nederlandse onderwijs. Eén van de negen ontwikkelteams van 'curriculum.nu' bestrijkt het leergebied '-burgerschap'.

*De Onderwijscommissie van de Nederlandse Vereniging voor de Verenigde Naties constateerde in 2010 in een onderzoek van het lesmateriaal op de scholen dat er weinig (onvoldoende) aandacht besteed werd aan de Verenigde Naties. De curriculumherziening lijkt de mogelijkheid te bieden dit hiaat op te vullen. Vandaar dit artikel van de hand van **Toon Vissers**, die destijds secretaris van de NVVN Onderwijscommissie was.*

In deze korte notitie wordt een lans gebroken voor wereldburgerschap en de rol die de Verenigde Naties in de vorming daartoe kan spelen. Dit op grond van haar unieke geschiedenis en mandaat, haar rol en grote betekenis in praktisch alle mondiale sectoren, haar ethisch appel en, als kers op de pudding, haar geschiktheid om als vormingsmedium te fungeren.

Burgerschap

Burgerschap kent diverse definities, maar wat ze tenminste allemaal inhouden is het bevatten van de wereld om je heen en de rechts- en plichtsuitoefening die daar als mede- en staatsburger mee samenhangt. Burgerschap wordt vooral gezien als van toepassing zijnde op lokaal, provinciaal en nationaal niveau.

Wereldburgerschap

Wereldburgerschap is van toepassing op de realiteiten buiten de landsgrenzen en op mondiaal niveau. Vooral de laatste decennia is de wereld 'kleiner' geworden en hebben we bijna dagelijks te maken met mondiale feiten en situaties. Deze realiteit is zo gewoon geworden dat burgerschap van meet af aan al wereldburgerschap zou moeten inhouden. Het onderscheid tussen de twee zou van pas kunnen komen in de mate van complexiteit waarmee op de diverse niveaus onderwijs rekening moet worden gehouden.

Het is dus zaak dat jongeren de wereld om hen heen progressief leren begrijpen en er op gepaste wijze in gaan participeren. Wereldburgerschap houdt zowel rechten als verplichtingen in.

Verenigde Naties

Er zijn talloze internationale organisaties en hun aantal neemt drastisch toe met de verdergaande globalisering. Als je een goede greep wilt krijgen op het complexe wereldgebeuren, kan de Verenigde Naties een faciliterende rol vervullen om de volgende redenen:

Allereerst is de Verenigde Naties één van de oudere internationale organisaties. Komende september wordt ze 73 jaar, haar voorganger de Volkenbond niet meegerekend. De ontwikkelingen in het wereldbestel sinds de Tweede Wereldoorlog hebben zich grotendeels weerspiegeld in de groei en functionering van de VN-familie. Het aantal lidstaten is gegroeid van 41 bij de oprichting tot 193 nu. Ten tweede strekken de mandaten van de VN-familie zich uit over praktisch alle grote wereldproblemen (vrede en veiligheid, vluchtelingen, ontwikkeling, kinderen, vrouwenemancipatie, klimaatverandering, mensenrechten) en alle sectoren, religie uitgezonderd. Verder kent de Verenigde Naties universeel lidmaatschap, 193 landen om precies te zijn, dat inhoudt dat geografisch alle continenten en hun variabele eigenschappen vertegenwoordigd zijn. Alle landen, kapitalistisch of communistisch, rijk of arm, democratisch of dictatoriaal, ze zijn allemaal lid van de Verenigde Naties. Ze slagen er verbazingwekkend genoeg in veel gezamenlijke overeenkomsten te sluiten en actieprogramma's op te stellen, met de in 2015 geproclameerde Agenda 2030 (Duurzame Ontwikkelingsdoelen) en het Klimaatverdrag van Parijs als belangrijke voorbeelden.

De familie van de Verenigde Naties is complex en kent een groot aantal leden. Allereerst de Verenigde Naties zelf met zes hoofdorganen (Veiligheidsraad, Algemene Vergadering, Sociaaleconomische Raad, Trustschapsraad, Secretariaat en het Internationaal Gerechtshof in Den Haag). Verder een vijftiental door de hoofdorganen onderling opgerichte programma's, bijvoorbeeld UNICEF (kinderen), UNHCR (vluchtelingen), UNDP (ontwikkeling), UN Women (vrouwen), UNEP (milieu) en, last but not least, een zestiental Gespecialiseerde Organisaties waaronder FAO, ILO, WHO, UNESCO, IOM die het hele gamma van de sociale en economische sectoren bestrijken. De Wereldbank en het IMF hebben een samenwerkingsovereenkomst met de Verenigde Naties. In 2012 waren er zo'n 84.000 VN-stafleden (IMF, Wereldbank en consultants niet inbegrepen). Totale uitgaven van het VN-Systeem (exclusief IMF en Wereldbank) in 2016 bedroegen bijna \$ 50 miljard.

Om de staatsrechtelijke status van de wereld te begrijpen, is het op zich noodzakelijk op de hoogte te zijn van de samenstelling en het functioneren van de VN. Deze functioneert anders dan ons nationale politieke bestel. Een redelijke kennis van de werkwijze van de VN is belangrijk voor een goed begrip van de dagelijkse internationale gebeurtenissen en nieuwsstromen (zoals ons tijdelijk voorzitter- en lidmaatschap van de Veiligheidsraad). Niet alleen dat, als je een alomvattende greep op de mondiale situatie en problematiek wilt aanleren, kun je dat uitstekend doen met het handvat van de Verenigde Naties.

Je hebt hier te maken met actuele problemen van vrede en veiligheid, migratie, Agenda 2030 en Duurzame Ontwikkelingsdoelen, en nog veel meer. Het Centraal Bureau voor de Statistiek publiceerde recentelijk het tweede voortgangsrapport van de Nederlandse deelname aan Agenda 2030. Aan belangrijke VN-conferenties en gebeurtenissen, waaronder de jaarlijkse opening in september van de zitting van de Algemene Vergadering, nemen tientallen staatshoofden en regeringsleiders deel.

Ethiek en internationaal recht

Afgezien van de noodzaak om kennis te vergaren over de Verenigde Naties als spiegel van, en spil in, de voortschrijdende globalisering, doet de VN-familie een gewichtig ethisch appel op wat belangrijk is in de vorming van onze jongeren. Allereerst is de VN geboren onder unieke omstandigheden, d.w.z. als gevolg van de Tweede Wereldoorlog. Visionaire staatslieden als Roosevelt en Truman waren erop uit om door de oprichting van de VN een herhaling te voorkomen van de onbeschrijflijke ellende van WOII. Dit in moeizaam overleg met andere overwinnaars van de Tweede Wereldoorlog. De omvang en diepte van het oorlogsleed waren debet aan de extreem goede wil noodzakelijk om deze alomvattende idealistische onderneming te kunnen laten slagen.

Eén van de eerste grote prestaties van de VN was de opstelling en proclamatie in 1948 van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens.

Deze Verklaring was het resultaat van overleg tussen elkaar bestrijdende landen, met belangrijke bijdragen van het maatschappelijk middenveld. In feite zijn de belangrijkste ethische normen van de grote wereldreligies erin verdisconteerd. De Verklaring was en is van universele betekenis, omdat ze altijd en overal geldig is, voor alle landen en volken. De Verklaring is kort, bevat slechts dertig artikelen en heeft geen bindende wetskracht. Die legale binding is gekomen door VN-verdragen die nadien zijn opgesteld over een groot aantal onderwerpen, zoals burger- en politieke rechten; economische, sociale en culturele rechten; discriminatie, foltering, gehandicapten, senioren, kinderen en migranten.

Eleanor Roosevelt, voorzitter van de Mensenrechtencommissie

De VN riep 1995 – 2004 uit als het Decennium voor het onderwijs van de rechten van de mens.

De Verenigde Naties vormt een belangrijk fundament van het internationale recht. De uitwerking van de mensenrechten heeft daar aanzienlijk aan bijgedragen. In feite is al het uitgebreide werk van de VN-familie gebaseerd op wereldwijd geaccepteerde ethische normen.

Kennis van deze normen zou de toekomstige wereldburger beter uitrusten voor stellingname en participatie aan discussies en projecten van mondiaal belang, zoals vluchtelingen, sociaaleconomische ontwikkeling, vermindering van verschillen in rijkdom binnen en tussen landen, enz. Uiteindelijk moeten we naar een wereld van gelijkheid en rechtvaardigheid. Dit aan onze jeugd bijbrengen zou hun participatie aan de uitvoering van deze idealen kunnen vergroten, zoals grotere verdraagzaamheid en begrip van andere landen en culturen.

Nederland is één van de 41 ondertekenaars van het VN-Handvest. We zijn steeds een toegewijde en belangrijke VN-lidstaat geweest en hebben grote bijdragen aan VN-programma's gemaakt. Ons land heeft er hard voor geijverd, en is er trots op, dit jaar lid van de Veiligheidsraad te zijn. Terwijl er steeds grote draagkracht voor ontwikkelingshulp onder de Nederlandse bevolking is geweest, lijkt de draagkracht van het maatschappelijk middenveld voor de Verenigde Naties nooit zo sterk te zijn geweest,

zeker niet als men die vergelijkt met landen als België, Zweden en het Verenigd Koninkrijk.

Nederlandse minister Sigrïd Kaag in de VN-Veiligheidsraad

Voor de evolutie naar een rechtvaardiger wereldbestel is het belangrijk dat de bevolking via het maatschappelijk middenveld en de politiek zich actiever op gaat stellen ten gunste van VN-mandaten en ontwikkelingsdoelen. Voor deze toenemende betrokkenheid is het nodig dat reeds in het onderwijs de kiemen voor deze belangstelling worden gelegd.

De kers op de taart!

Het mooie is dat de Verenigde Naties niet alleen een superieur instrument is om de heersende wereldorde en haar evolutie te volgen, het fungeert ook nog eens als een aantrekkelijk vormingsmedium. Het gaat hierbij om VN-simulaties of Model United Nations (MUN-conferenties) waarbij de Verenigde Naties worden nagespeeld. Deelnemers vervullen de rol van diplomaten om een bepaald land te vertegenwoordigen en om samen naar een oplossing voor actuele wereldproblemen te streven. In de Angelsaksische wereld zijn deze conferenties erg populair en de belangstelling ervoor in de rest van de wereld is groeiende. Deze MUN-conferenties passen perfect in het ontwikkelingsproces van jonge mensen. Ze ontdekken en ontwikkelen er talloze bekwaamheden door die waardevol voor hen zijn als individuen, zoals sociale vaardigheden, openbaar spreken, onderhandeling, zelfreflectie en creativiteit.

Er worden jaarlijks tientallen MUN-conferenties opgezet over de hele wereld. United Netherlands werkt bijvoorbeeld met het Radboud International (RiMUN) en het Harvard World Model (WorldMUN).

Hulpbronnen

Internationaal:

Jaarlijks worden er door de V.N rapporten gepubliceerd over belangrijke onderwerpen die landen classificeren op status en ontwikkeling. Voorbeelden zijn het *Human Development Report* van UNDP en het *World Happiness Report*. Andere programma's en gespecialiseerde organisaties hebben vaak jaarlijkse rapporten over de stand van zaken in hun lidstaten. Bijvoorbeeld bij UNICEF '*The State of the World's Children*'.

De Verenigde Naties in New York beschikt over een uitgebreide algemene website (<http://www.un.org/en/sections/resources-different-audiences/students/>). Daarnaast hebben de meeste programma's en fondsen (UNICEF, UNDP, UNHCR, UNEP, etc.) hun eigen websites. Voor UNICEF New York (<https://www.unicef.org/what-we-do>), ga naar 'education'. Voor UNHCR: <http://www.unhcr.org/education.html>. Voor UNEP: <https://www.unenvironment.org/explore-topics/education-training>.

De 16 Gespecialiseerde Organisaties (UNESCO, FAO, ILO, WHO, etc.) hebben ook hun eigen websites. UNESCO is de onderwijsorganisatie van de Verenigde Naties en op haar site vind je programma's voor het onderwijs. (<https://en.unesco.org/themes>).

Deze websites zijn allemaal in het Engels. Middelbare scholieren, vooral studenten op tweetalige scholen zouden gebruik kunnen maken van deze sites.

Nationaal:

In het geval van UNESCO is er een Nederlandse UNESCO-Commissie, die een eigen website heeft in het Nederlands (www.unesco.nl). UNESCO-scholen in Nederland (www.unescoscholen.nl).

Internationale verbondenheid, verdraagzaamheid en solidariteit zijn belangrijke doelstellingen voor scholen met het UNESCO-schoolprofiel. De scholen maken deel uit van een wereldwijd netwerk met zo'n 10.000 scholen. UNESCO-thema's komen structureel en schoolbreed aan de orde. De scholen geven ieder op eigen wijze invulling aan het profiel door aan te sluiten bij lopende UNESCO-projecten en door eigen projecten en materialen te ontwikkelen.

Er zijn op dit moment 45 UNESCO-scholen, inclusief tien oriëntatiescholen. Oriëntatiescholen bereiden zich voor op het indienen van de aanvraag voor lidmaatschap bij het UNESCO-hoofdkwartier in Parijs.

De scholen zijn verdeeld over alle leeftijdsgroepen, van basisonderwijs tot HBO.

Alle scholen besteden aandacht aan tenminste drie van de vier UNESCO-thema's. Deze thema's worden wereldwijd ingezet en zijn ieder gekozen vanwege de bijdrage die ze kunnen leveren aan meer begrip voor elkaars land en cultuur en om zo wereldvrede te bevorderen.

De vier UNESCO-thema's zijn:

- Vrede en mensenrechten
- Intercultureel leren
- Wereldburgerschap
- Duurzaamheid

Naast informatie over het UNESCO-scholen netwerk, kun je bij de Nederlandse UNESCO-Commissie (www.unesco.nl) ook informatie krijgen over twee andere leerprogramma's, met name 'Onderwijs voor Iedereen' en 'Lesmateriaal over Werelderfgoed'.

UNICEF Nederland heeft een Nederlandse website met onder meer informatie over onderwijs ('in de klas') www.unicef.nl

Wereldfederalisme: een wenkend perspectief

Bijdrage van WFBN-lid Hans Kuijper, sinoloog (Universiteit Leiden) en econoom (Erasmus Universiteit)

Viering van het 70-jarig bestaan van de WFBN is een goede gelegenheid om zich te bezinnen en de volgende, logisch opeenvolgende vragen te stellen:

- 1) Wat was in 1948 het uitgangspunt?
- 2) Is er sindsdien veel, weinig of niets bereikt?
- 3) Heeft het zin om verder te gaan?
- 4) Moet de gevolgde koers worden gehandhaafd of gewijzigd?
- 5) Hoever is het einddoel nog verwijderd?

In het volgende wordt een aanzet tot deze bezinning gegeven.

Definitie

Vraag wereldfederalisten wat zij nastreven en hun antwoord zal vermoedelijk zijn: een federale rechtsorde of staatsvorm op wereldschaal. De kans dat u tevens wordt verteld dat wereldfederalisme wortelt in het besef *Civis Mundi* te zijn en deel uitmaakt van een oeroud, tot op heden onvervuld verlangen van de mens naar orde in de wereld (een verlangen dat wordt opgeroepen door de kosmos te aanschouwen) is minder groot.[1] Een verzoek echter om het woord/begrip federalisme duidelijk te omschrijven zal aanhangers van de Beweging hoogstwaarschijnlijk in verlegenheid brengen, omdat geleerden van mening verschillen hoe "federalisme" of "federatie" moet worden gedefinieerd.

Sommigen, waaronder William Riker, hanteren een ruime, empirisch gefundeerde definitie. "Federalisme" verwijst volgens hen naar alle regimes die zichzelf een federatie noemen en binnen de grenzen van hun land regionale autonomie erkennen. Zowel de Verenigde Staten van Amerika als de Volksrepubliek China (en de voormalige Sovjet-Unie) zouden dan een federatie zijn (geweest). Andere, theoretisch georiënteerde geleerden, waaronder Kenneth Wheare, gebruiken het woord "federalisme" in engere zin. Zij vinden dat landen als de VS, Canada, Australië en Duitsland typisch federaties zijn, omdat de federale en regionale regering er niet juridisch of politiek aan elkaar ondergeschikt zijn. De standpunten van beide groepen geleerden zijn echter moeilijk met elkaar te verzoenen. Leo Klinkers, co-auteur van de *European Federalist Papers*, vergelijkt een federale organisatie met een appartementengebouw, waarin de eigenaar van elk appartement baas in eigen huis is, maar de Vereniging van Eigenaars zorg draagt voor gemeenschappelijke belangen. Een metafoor is echter geen definitie, afgezien van de vraag of de vergelijking helemaal opgaat. Ronald Watts, John McGarry en Daniel Elazar maken een onderscheid tussen geslacht en soort, tussen federaal politieke systemen, waartoe zowel federaties als confederaties behoren, en een federatie, d.w.z. een *soort* federaal politiek systeem. Dit onderscheid draagt echter niet bij tot

verduidelijking van het begrip federalisme, want de vraag rijst dan: wat betekent 'federaal' in 'federaal politieke systemen' precies? Aangezien het dus moeilijk blijkt om het woord/begrip federalisme te definiëren, is het misschien beter om aan te geven wat het *niet* is.

Federatie versus eenheidsstaat

'Staat' is het centrale begrip in de geschiedenis van de politieke filosofie[2]. Wat een staat precies is, wanneer/ waar hij is ontstaan, hoe hij is of zou moeten worden georganiseerd en hoe hij functioneert of zou moeten functioneren zijn onderwerpen van vele boeken, talrijke artikelen en schier eindeloze discussies. Een staat, zou men kunnen zeggen, is een vorm van associatie tussen mensen die in een aantal opzichten verschilt van andere sociale groeperingen: zij beoogt orde en veiligheid door middel van het maken, uitvaardigen en afdwingen van wetten die gelden voor het grondgebied waar zij het hoogste gezag uitoefent. Een eenheidsstaat of unitaire staat is een staat waarin alleen de centrale overheid de politieke macht uitoefent. Deze machtsuitoefening kan op verschillende manieren en in verschillende maten worden gedelegeerd; er is dan sprake van decentralisatie. De lagere organen blijven echter te allen tijde verantwoordig schuldig aan, en zijn dus ondergeschikt tegenover, de centrale regering. Frankrijk en Italië zijn voorbeelden van respectievelijk een gecentraliseerde en een gedecentraliseerde eenheidsstaat. Het eerste geldt ook voor de VRC, het laatste ook voor Nederland.

Een federatie, daarentegen, is een tweeheidsstaat. De federale regering en de regionale regeringen hebben zich beide gecommitteerd aan een gecodificeerde grondwet die geen ondergeschiktheid van de een tegenover de ander erkent of toestaat en niet eenzijdig kan worden gewijzigd. Het gezag is m.a.w. verspreid over onafhankelijke doch interacterende centra. Rivaliteit en samenwerking kenmerken de relaties tussen federale en regionale regering. Een federatie is een convenant, een overeenkomst die op basis van wederzijds vertrouwen tot stand is gekomen en in stand wordt gehouden.

Federatie versus confederatie

Een confederatie of statenbond, is een alliantie/liga tussen onafhankelijke landen die overeenkomen bepaalde zaken gemeenschappelijk te regelen. Zij blijkt in de praktijk fragiel en weinig effectief te zijn. In een confederatie heeft elke partner een eigen grondwet en het recht om de gekwalificeerde unie te verlaten. De Europese Unie, zo hoopvol met de presentatie van het Schuman Plan op 9 mei 1950 begonnen,[3] is het voorbeeld van een confederatie op weg naar een federatie. Niemand weet hoe lang dit nog zal duren. De discussie tussen Euro-nationalisten en Euro-federalisten gaat onverminderd door en over de oorzaken en gevolgen van de Brexit is men nog lang niet uitgepraat.[4] Zwitserland, Duitsland en de Verenigde

Staten zijn landen die een confederale fase in hun geschiedenis hebben.

Een federatie, daarentegen, is een bondsstaat. Voor een federatie is vereist dat de federale regering een besluit kan nemen ten aanzien van ten minste één taak, dus zonder hierover eerst te moeten overleggen met een of meer dan een regionale regering. Als zij daartoe niet in staat is, dan is de organisatie hooguit een confederatie.

Kritiek

1) Wereldfederalisten zijn utopisten.[5] Zij koesteren een wensdroom en jagen een illusie na.[6] In *Ideologie und Utopie* (1929) beschrijft Karl Mannheim (1893-1947), grondlegger van de kennissociologie (die na de oorlog een enorme vlucht zou nemen), de "gedaantewisselingen van het utopisme" (blz. 191-233). Liberalisten, socialisten en zelfs communisten, *bien étonnés de se trouver ensemble*, zouden wat dit betreft niet veel van elkaar verschillen. Zij houden allen de mythe van een gouden toekomst in stand, de fictie als zou de wereld er anders (lees: beter) uitzien indien de mensen zich hiertoe maar voldoende inspannen. Het verradelijke is dat het om een perspectief gaat dat alsmaar blijft wenken. Wie intelligent en moedig genoeg is om aan de kuddeleider te vragen waarom het doel na eeuwen ploeteren nog niet is bereikt wordt aan het lijntje gehouden en krijgt te horen dat de inspanningen ontoereikend waren.

2) Het ontbreekt wereldfederalisten aan realiteitszin. Wie om zich heen kijkt en het wereldnieuws volgt zal moeten toegeven dat de idealisten het afleggen tegen de realisten. Thucydides, Machiavelli en Hobbes benadrukten het al en na de Tweede Wereldoorlog hebben schrijvers als George Kennan, Hans Morgenthau, Raymond Aron, Kenneth Waltz, Zbigniew Brzezinski, Robert Gilpin, Stephen Krasner, Paul Kennedy, John Mearsheimer, Robert Kaplan, Stephen Walt, Robert Kagan, Randall Schweller en Charles Glaser er herhaaldelijk op gewezen: De beschaving is flinterdun. Er moet maar dat gebeuren of Freud's helse honden breken los. *Homo homini lupus*. Wij worden door instincten gedreven en leven als dieren in een jungle, waar *might* het wint van *right* en alleen de sterksten overleven.[7] De nietzscheaanse *Wille zur Macht* valt niet te onderdrukken. Macht is, in allerlei gedaantes, alomtegenwoordig; het zit in ons DNA en de gehele maatschappij is ervan doordrenkt. "*Politics*" (zo treffend aangeduid met de woorden *poly tricks*) draait in essentie om het verwerven of behouden van de macht. Vraag het onze goedlachse maar niet bepaald vertrouwenwekkende premier Rutte maar. Wereldfederalisten zouden eens het meesterwerk van Elias Canetti, *Masse und Macht* (1960), moeten lezen.

3) "Federalisme" impliceert scheiding van de macht (federale versus regionale regering), maar "scheiding van de macht" (hier wordt niet de *trias politica* bedoeld) betekent niet per se federalisme. De VS, Rusland en de VRC zijn grootmachten die streven naar hegemonie, en ze zijn geenszins van plan om zich volledig naar elkaars ultieme doelstelling te schikken. Tussen de titanen woedt een strijd op leven en dood. Van *foedus* (convenant) of *fides* (vertrouwen)[8], het wezen van een federatie, is niets te

bespeuren; integendeel: spionage en wantrouwen, wederzijdse beschuldigingen, dreigementen, represailles of wereldwijde cyberaanvallen zijn aan de orde van de dag. Zal het christendom uiteindelijk zegevieren?[9] Zal de liberale haan toch koning kraaien?[10] Zal de democratie ten slotte triomferen?[11] De doorgaans Westers georiënteerde wereldfederalisten hebben het antwoord al klaar, maar ik ben er niet zo zeker van.

4) Natuurlijk heeft het zin om te streven naar het behalen van de klimaatdoelstellingen die in Parijs zijn vastgesteld, maar met wereldfederalisme heeft dit weinig of niets te maken. Wereldfederalisten hebben de slechte gewoonte zich met zaken bezig te houden waarvan zij eigenlijk weinig of geen verstand hebben, bv. met zaken die op het terrein van de ecologie liggen.[12] Wie trouwens meent dat zijn buurman (en diens buurman enz.) ook de rommel buiten voor zijn deur zal opruimen heeft het glad mis. De Titanic is aan het zinken, maar het feestvieren ("uit je dak gaan" heet dat tegenwoordig) gaat gewoon door. Alexander King (mede-oprichter van de Club van Rome) zei ooit: "De mensheid is de ongeneeslijke kanker van deze planeet". Of wij gedoemd zijn tot de ondergang en vlijtig bezig zijn ons eigen graf te graven (*humanity's self-extinction*) weet ik niet. Ik probeer de moed erin te houden en de hoop niet op te geven. De goedbedoelde raad van voorzitter Frans Micklinghoff opvolgend, heb ik in mijn bescheiden tuin een nestkastje voor de mezen opgehangen. Of dit de federale rechtsorde op wereldschaal naderbij heeft gebracht of zal brengen, waag ik echter te betwijfelen.

5) Ik zie werkelijk niet hoe de verschillende rechtstelsels zouden kunnen worden geharmoniseerd, hetgeen absoluut noodzakelijk is om tot een geschreven wereldgrondwet te komen waaraan alle landen zich houden. Elk vigerend rechtssysteem is immers de uitdrukking van de ziel van een natie, de juridische neerslag van de geografisch gevormde en historisch ontwikkelde '*sense of belonging*' van een volk dat zich in vele opzichten van alle andere volken onderscheidt. René David (1906-1990), een van de belangrijkste vertegenwoordigers op het gebied van de rechtsvergelijking (in 1976 werd hem hier voor de Erasmusprijs verleend), heeft zich gedurende zijn gehele carrière met dit fundamentele vraagstuk beziggehouden, maar tot nu toe hebben alle pogingen om tot een juridische eenheid of politieke synthese te komen bitter weinig opgeleverd. De in 1919 opgerichte Volkenbond is op een faliekante mislukking uitgelopen, en de opvolger ervan, de in 1945 opgerichte Verenigde Naties, is slechts in naam een '*Family of Nations*'; wereldfederalistisch gesproken is de door schandalen geplaagde organisatie een farce, alle samenwerkingsverbanden en intergouvernementele organisaties ten spijt.[13] Rechtsvergelijking, de studie van de overeenkomsten en verschillen tussen rechtssystemen in verschillende landen, is een bloeiende tak van sport. De literatuur erover neemt exponentieel toe.[14] In concreto, echter, houdt zij zich hoofdzakelijk bezig met privaatrecht; harmonisatie van het recht dat geldt voor internationale betrekkingen, d.w.z. overdracht van soevereiniteit, blijft een heet hangijzer. Het gekissebis tussen landen die tot de 'Europese Unie' behoren is hiervan een sprekend voorbeeld. Hoe het ooit tot een federale

rechtsorde of rechtsstaat op wereldschaal moet komen is mij een raadsel.

6) Wereldfederalisme stuit ook op praktische bezwaren. De vestiging van de federale regering zou een twistpunt zijn: in de Eerste, Tweede of Derde Wereld? De verkiezing van een president van de **Verenigde Staten van de Wereld** zou tot een ongekend touwtrekken tussen lieden met een supergroot ego leiden. Zij zullen alles in het werk stellen om hun concurrent(en) als onbekwaam af te schilderen. Op het wereldtoneel speelt niet redelijkheid maar ijdelheid de hoofdrol. De grootste snater met de beste PR-campagne steelt de show. Dit is – het wordt helaas vergeten – funest, omdat de uitgebrachte stemmen niet naar wijsheid worden gewogen, maar enkel worden geteld (op zich al een niet te onderschatten probleem). Bovendien zou een wereldfederatie een buitengewoon logge, moeilijk aan te sturen bureaucratie vereisen, daar elk van de 195 – in grootte, ligging, configuratie of geschiedenis totaal verschillende – landen zijn eigenaardigheden heeft en dus apart zou moeten worden geadmistriseerd en bestuurd. De afgelegenheid van de centrale regering zou leiden tot verlies aan kracht van de door haar uitgevaardigde wetten; in veraf gelegen (maar hierdoor niet onbelangrijke) landen zouden deze wetten zelfs krachteloos en dus dode letter zijn. Het benodigde leger ambtenaren zou enorm zijn, hetgeen niet bevorderlijk voor een goed functioneren (transparantie) van het overheidsapparaat zou zijn en wereldwijde corruptie in de hand zou werken.

Kortom, het doel dat wereldfederalisten nastreven lijkt mij uiterst moeilijk, zo niet onmogelijk, te bereiken. "Die Welt ist aus den Fugen geraten" (Frank-Walter Steinmeier, Duitse bondsprezident).[15]

Aanbevolen literatuur

Boeken:

Alexander Hamilton, James Madison & John Jay, *The Federalist Papers*, Wesleyan University Press, (1788) 1961 (online);

Herbert Storing (red.), *The Complete Anti-Federalist*, University of Chicago Press, 2007;

John Loughlin e.a. (red.), *Handbook of Regionalism and Federalism*, Routledge, 2013;

Ann Ward (red.), *The Ashgate Research Companion to Federalism*, Routledge, 2013;

Lucio Levi e.a. (red.), *Federalism: A Political Theory for Our Time* (Peter Lang, 2016);

Amnon Lev (red.), *The Federal Idea* (Bloomsbury, 2017).

Tijdschriften:

Publius: The Journal of Federalism (1971 e.v.);

The Federalist Debate (2001 e.v.);

Perspectives on Federalism (2009 e.v.).

Websites:

<https://plato.stanford.edu/entries/federalism/>;

https://en.wikipedia.org/wiki/Centre_for_Studies_on_Federalism;

<https://www.yalelawjournal.org/collection/federalism-as-the-new-nationalism>.

[1] "Orde" komt van het Oudindische woord *rtá*, dat "properly joined, right, true" betekent. Zie Émile Benveniste, *Le vocabulaire des institutions indo-européennes*, Deel II, Paris: Minuit, 1969, blz. 99-105, en bezoek de website <http://www.iranicaonline.org/articles/asa-means-truth-in-avestan>. Voor de noties wereldregering, –gemeenschap, –vrede, kosmopolitisme en globalisering, ga naar https://en.wikipedia.org/wiki/World_government, <https://plato.stanford.edu/entries/world-government>, <https://www.worldgovernmentsummit.org>, <http://www.cn.undp.org/content/china/en/home/operations/projects/south-south-cooperation/global-governance-.html>, https://en.wikipedia.org/wiki/World_community, https://en.wikipedia.org/wiki/World_peace, <https://plato.stanford.edu/entries/cosmopolitanism> en <https://en.wikipedia.org/wiki/Globalization>. Voor "global politics", zie Andrew Heywood, *Global Politics* (Palgrave, 2014), Emilian Kavalski (red.), *World Politics at the Edge of Chaos* (SUNY Press, 2015), Jo Leinen & Andreas Bummel, *A World Parliament* (Democracy without borders, 2018), *World Politics* (1948 e.v.) en *Global Politics Review* (2015 e.v.).

[2] Politieke filosofie is – net als wijsgerige ethiek, esthetica, rechtsfilosofie, wijsgerige antropologie, cultuurfilosofie, sociale filosofie, taal filosofie, godsdienstfilosofie, filosofische economie en wijsbegeerte van de geschiedenis – een deelgebied (maar niet het centrale deel!) van de filosofie. Het is tevens een deelgebied van de politieke wetenschap. Zie Robert Goodin (red.), *The Oxford Handbook of Political Science* (OUP, 2011) en Leonardo Morlino e.a., *Political Science: A Global Perspective* (Sage, 2017). Bezoek <http://www.ipso.org>.

[3] <https://www.robert-schuman.eu/fr/declaration-du-9-mai-1950>

[4] <https://en.wikipedia.org/wiki/Brexit>

[5] <http://utopian-studies.org>

[6] Een illusie is een onjuist beeld of idee van de werkelijkheid. Een luchtspiegeling of *fata morgana* is hiervan een voorbeeld. 'Illusie' (*maya*) is een kernbegrip in zowel het hindoeïsme als het boeddhisme.

[7] Voor het neo(realisme)-neo(liberalisme) debat, dat in de jaren '70 ontbrandde, zie Oliver Daddow, *International Relations Theory* (Sage, 2017, hoofdstuk 6).

[8] Zie Adam Seligman, *The Problem of Trust* (Princeton University Press, 2000) en Charles Tilly, *Trust and Rule* (Cambridge University Press, 2005). Ga ook naar <https://plato.stanford.edu/entries/trust>. Vertrouwen is cruciaal in de financiële wereld, even belangrijk als veiligheid in de luchtvaart. Geschonden vertrouwen kan een mens tekenen.

[9] Zie Karlheinz Deschner, *Kriminalgeschichte des Christentums*, 10 delen (Rowohlt, 1986-2013), Gabriel Palmer-Fernandez (red.), *Encyclopedia of Religion and War* (Routledge, 2004) en Jeffrey Shaw & Timothy Demy (red.), *War and Religion: An Encyclopedia of Faith and Conflict* (ABC-CLIO, 2017).

[10] Zie Alan Ryan, *The Making of Modern Liberalism* (Princeton University Press, 2012) en Simon Springer e.a. (red.), *The Handbook of Neoliberalism* (Routledge, 2016). Ga ook naar <https://www.wikiberal.org>, <https://plato.stanford.edu/entries/liberalism> en <http://www.polyarchy.org/essays/english/liberalism>.

[11] Zie David Held, *Models of Democracy* (Polity Press, 2006) en Daniele Archibugi e.a. (red.), *Global Democracy* (Cambridge University Press, 2011). Bezoek ook <https://plato.stanford.edu/entries/global-democracy>, <https://www.democracywithoutborders.org> and <http://www.la-democratie.fr>. De vierdelige, door Seymour Lipset geredigeerd *Encyclopedia of Democracy* (Routledge, 1996) is een goudmijn.

[12] Zie Simon Levin (red.), *The Princeton Guide to Ecology* (PUP, 2009), Timothy Allen & Thomas Hoekstra, *Toward a Unified Ecology* (Columbia University Press, 2015) en Sustainability Science (2006 e.v.).

[13] In *La face cachée de l'ONU* (Fayard, 2000) verwijt Michel Schooyans de VN een perverse interpretatie van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens welke zou uitlopen op het betwisten van de soevereiniteit van staten. Zie ook Stephen Krasner, *Power, the State, and Sovereignty* (Routledge, 2009, Part III) en ga naar <https://plato.stanford.edu/entries/sovereignty>.

[14] Voor rechtsvergelijking (een vorm van vergelijkend onderzoek!), zie Jan Smits (red.), *Encyclopedia of Comparative Law* (Edward Elgar, 2012). Voor het vergelijken van grondwetten (een activiteit waarmee Aristoteles begon), zie Vicky Jackson & Mark Tushnet, *Comparative Constitutional Law* (Foundation Press, 2014) en ga naar <https://www.constituteproject.org>.

[15] Wie veronderstelt dat in een federaal geregeerd land harmonie heerst leze James Campbell, *Polarized: Making Sense of a Divided America* (Princeton University Press, 2018). Zie noot 1.

Foto: Roelf Raterink

Het is al vijf OVER twaalf

door Frans H. Micklinghoff, voorzitter WFBN

Ooit presteerde een politicus het om op te merken: "We staan aan de rand van de afgrond. Laten we daarom nu een belangrijke en grote stap voorwaarts te zetten!". Dat was natuurlijk, zo uit de context getrokken, lachen! Om hierop voort te borduren, wil ik graag de volgende oneliner introduceren: "We zijn al lang in de afgrond gevallen, en zolang we vallen en de grond nog niet hebben bereikt, leven we nog en gaat het ons ogenschijnlijk goed!". ... Maar de klap komt zeker!

Flora en Fauna

In Duitsland is na zorgvuldig onderzoek vastgesteld dat 50% tot 75% van het gevleugeld gedierte (wespen, bijen, vliegen, muggen, lieveheersbeestjes enz.) in de afgelopen jaren is verdwenen. In Nederland is het niet anders. Juist deze beestjes heb je nodig voor de bestuiving van allerlei vruchten.

Waarom heeft meer dan de helft van de vliegende insecten het kopje laten hangen? Gewezen wordt naar het overmatig gebruik van insecticiden in de landbouw. De landbouw krijgt van een heleboel zaken de 'zwarte piet' toegespeeld. Veel koeien zien nooit meer de wei. En die wei is tegenwoordig welhaast zo glad als een groen biljartlaken (zonder enig nest van een weidevogel) waar om de vier weken wordt gemaaid en gehooïd. De leefsituatie in de legbatterijen, kippenkweekfarms, biggenopfokboerderijen en nog zo een paar van dit soort dierenmartelinstituten is beneden alle peil. Naast de Universele Verklaring voor de Rechten van de Mens zouden we snel ook een Universele Verklaring voor de Rechten van de Flora en Fauna moeten opstellen.

Onmerkbaar minder

Zeker is dat we onze Aarde aan het leegroven zijn. Niet alleen voor wat betreft de voorraad delfstoffen, maar ook voor wat betreft de levende natuur. De helft van het tropisch oerbos is al door menselijk ingrijpen verdwenen. En dat moet en zal effect hebben op het klimaat.

We zijn dus al over de rand van de afgrond en vallende. Maar beseffen dat nog niet. Want alles gaat heel geleidelijk, haast onmerkbaar. En we sussen ons in slaap door op te merken dat we ons moeten wapenen tegen kleine wijzigingen in het klimaat. Zo krijgen we wat meer tropische regenbuien. Dus sloop wat tegels uit je voortuin of koppel de regenafvoergoot af van het riool en laat het regenwater in je tuin lopen. Leuke oplossingen, dat wel. Maar we moeten méér doen. Véeél méér!

Schiphol in Zee

Waarom kosten vliegtickets naar Berlijn, Parijs of Londen amper de helft van een treinticket naar die steden? Omdat op de kerosine voor vliegtuigen 0% belasting wordt geheven! Welke politieke partij durft het aan te eisen dat ieder treinticket vanuit Utrecht (of een ander treinstation in Nederland) minstens 10% goedkoper moet zijn dan een vliegticket naar steden zoals Berlijn, Barcelona of Wenen? Waarom bouwen we Airport Lelystad uit tot een dependance van Schiphol en hebben we niet de moed om een compleet nieuw nationaal vliegveld in zee te bouwen? Is het afkondigen van een algeheel verbod van het gebruik van schadelijke bestrijdingsmiddelen nu echt zo moeilijk? Zoiets moet toch in een weekje gepiept zijn? Evenals het bepalen dat iedere kip minstens 6 uur per dag moet kunnen scharrelen in de open lucht. Een besluit dat iedere koe minstens 6 maanden per jaar in de wei moet kunnen lopen moeten we binnen een maandje kunnen nemen. En laat Nederland dan maar koploper zijn bij dergelijke besluiten. De rest van de EU en de wereld volgt vanzelf.

Consequent Federalisme!!

Wat heeft dit allemaal met Federalisme te maken? Alles! Want een Wereld Federalist kijkt naar de Wereld als één geheel, ziet de zorgen die we hebben met deze geplunderde Aarde en wil dat er een einde komt aan deze rooftocht. Die Wereld Federalist wil dat er maatregelen worden genomen, ziet dat de politici aarzelen en het ook niet weten en stelt daarom zelf een waarschuwbord op, neemt zelf maatregelen en stelt zo een voorbeeld.

Dat betekent niet alleen het gescheiden inzamelen van afval (kleding, glas, plastic, metaal, papier, enz.), of het spaarzaam omgaan met elektra, water en gas, maar ook kiezen voor de trein – in plaats van het vliegtuig -, kiezen voor boerenkaas – in plaats van fabriekskaas-, kiezen voor water-uit-de-kraan – in plaats van een 2 liter fles Coca Cola, kiezen voor het vrije uitloop ei – in plaats van een ei van eng opgehokte kippen. Dat betekent tegels uit je tuin halen en daar planten planten, zelf een moestuintje aanleggen en een nestkasje ophangen. En wat doen we dan met die kat die overdag ligt te slapen op de bank? Wist u dat iedere kat in Nederland (gemiddeld gesproken) 's nacht op rooftocht jaarlijks 2 veldmuisjes en 67 vogels verorbert? Dus die kat laten we direct inslapen!

Tja, een Wereld Federalist zijn, is geen gemakkelijke opgave en heeft soms pijnlijke gevolgen! Als we tenminste consequent willen wezen ...!

Want wie niet op kleine schaal in de eigen omgeving het goede voorbeeld geeft is ongeloofwaardig als anderen op grotere schaal de les moet worden gelezen.

Eén Aarde!

Voorlopig staan we echt niet voor de afgrond van een donker en eindeloos diep ravijn, maar zijn al vallende in dit ravijn, zonder dat we dat beseffen. Nu is het nog te hopen dat we niet gesprongen zijn zonder elastisch touw om het middel. Zoals met bungeejumpen. Daarbij loopt het (meestal) goed af.

Ook in deze vrijeval (waarin we ons thans bevinden) kunnen wij zelf, én als lid van een grote gemeenschap (nationaal, mondiaal), proberen dat steentje in de rivier te verleggen en daarmee de stroom om te buigen. Ofwel: bent u bezorgd over de toekomst van de wereld, begin dan zelf in de eigen kring door besluiten te nemen, met steeds voor ogen het welzijn van de wereld, deze Aarde, onze toekomstige generaties. Want aan die toekomstige generaties moeten we deze Aarde doorgeven. Een leefbare Aarde. Want er is gewoon geen tweede planeet Aarde, zoals de onze. Met deze Aarde moeten we het nu en nog eeuwen doen! Laten we daarom bijen, kikkers en vlinders kweken, alle chemische bestrijdingsmiddelen uitbannen, die stiekem vogeltjes verslindende huiskat maar laten inslapen en vooral goed nadenken hoe we dat openlucht dierenpark, dat Oostvaardersplassen of Waterleidingduinen Amsterdam heet, écht moeten inrichten (met het wélzijn van de dieren en planten voor ogen).

Ja, Federalisme is een werkwoord!

Missie van De Kleine Aarde:

Denk mondiaal, handel lokaal

Think globally, act locally

Deze afbeelding maakt deel uit van de PowerPoint behorende bij de presentatie van Jan Juffermans op het 70-jarig jubileum van de WFBN.

Wessels, A., 'Thora, Evangelie en Koran: 3 boeken, 2 steden, 1 verhaal'

Boekbespreking door Frans Vermeulen, secretaris WFBN, theoloog (universiteit Tilburg)

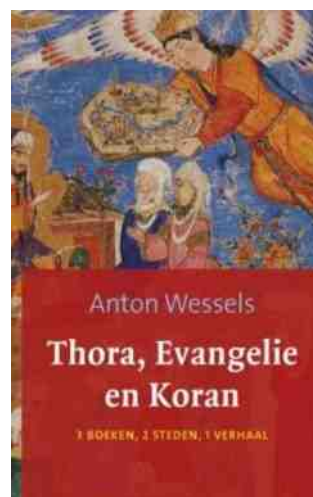
Anton Wessels begint zijn commentaar op de drie monotheïstisch geïnspireerde boeken niet bij 'de' TeNaCH[1], niet bij 'het' evangelie, niet bij 'de' koran, kortom niet bij teksten, maar bij *gebeurtenissen*, bij ervaringen van mensen, in positieve en/of negatieve zin. Dat is de kracht van dit boek: het begint bij historisch aanwijsbare overeenkomsten en tegenstellingen tussen mensen. Het menselijk leven op Aarde schept *op autonome wijze* relationele krachten van aantrekking of afwijzing, agressie of verzoening, samenwerking of tegenwerking. Het gaat om de macht van het geweld of om de macht van de liefde. De vraag is dan of één van de twee het van de ander "winnen", anders gezegd: is een blijvende verstandhouding tussen mensen bereikbaar en duurzaam?

Wessels behandelt de drie genoemde boeken vergelijkenderwijze. Ze bevatten alle drie een visie op bovenstaand probleem en reiken ook een oplossing aan. Want tegenstellingen hoeven niet te escaleren tot machtsvorming. De oplossing kan ook de andere kant uit: machtsdeling. Maar deze laatste oplossing is veel moeilijker: het vergt van de individuele mens spiritualiteit en bovendien moeten spirituele mensen dan de meerderheid vormen, of althans samen een omslagpunt kunnen bewerken. Zij moeten van de drie boeken één verhaal kunnen maken, waar verschillende mensen, met verschillende belangen, zichzelf in kunnen vinden. De drie boeken hebben dan pas succes, niet eerder. Meestal blijven tora, evangelie en koran[2] voor mensen 'gesloten' boeken, vooral als ze denken de point begrepen te hebben. En dan heeft Anton Wessels ons heel wat te vertellen.

Echter: zolang mensen in de tegenstellingen blijven hangen, kunnen ze *het ene verhaal* dat de drie boeken vertellen, niet horen/lezen. Zij denken dan dat de boeken *zelf* de tegenstellingen aanscherpen of zelfs veroorzaken: 'religie zet mensen tegen elkaar op', heet het dan. En: 'religie verzet zich tegen wetenschap'. Dat zijn kwalijke misverstanden die erom vragen overwonnen te worden. Het gaat immers om het diepe, *welbegrepen* eigenbelang:

om het begrijpen van het wezen van het federalisme als verbondenheid/bloedverwantschap. En dus zijn we met elkaar verbonden, zelfs of juist als we elkaar niet kunnen luchten of zien. Bijvoorbeeld: Hitler heeft nooit begrepen dat hij de joden nodig had voor zijn haat: letterlijk *nodig had*. Zonder hen was hij nergens en niets: ze waren zijn eten en drinken. Hij parasiteerde op hen. Zelf zou hij dat glashard ontkennen en niet alleen hij. Maar toch is dat *existentieel* gezien de waarheid: hij kreeg zijn identiteit door de joden aangereikt. Een belabberde identiteit. Verbondenheid valt niet te kiezen: het is ons bij de geboorte gegeven. Vaak willen we er van af zijn: dan komen we in verzet tegen onze eigen natuur.

Wessels heeft in zijn eerste hoofdstuk een overweldigende hoeveelheid *historische* gegevens bij elkaar gesprokkeld, die bewijzen hoezeer de mensheid zucht onder de gesel van de oorlog. In dat licht is het belangrijk om de vergelijking met de huidige wereldmachten aan te gaan en te kijken welke ontwikkelingen zich in dat machtsstreven in de loop van vele eeuwen hebben voorgedaan. Ongetwijfeld zou dan te begrijpen zijn dat de technische ontdekkingen - met name op het gebied van de wapenindustrie - voor een groot deel de veranderingen bepalen, meestal niet ten goede. De ontwikkeling van een kernwapen dat wel mensen doodt, maar gebouwen spaart, werd in de vorige eeuw - nota bene na de verschrikkingen van twee wereldoorlogen - als een *voortgang* gezien! Dat is de waanzin ten top, de omgekeerde wereld. Zou het dan echt zo zijn dat oorlogservaringen mensen eerder op het verkeerde been zetten dan op het goede?

De vraag is gemakkelijker te stellen dan ze te beantwoorden, maar één ding is zeker: blijbaar is het de mens zelf die de voorwaarden schept voor haat en nijd, voor oorlog. Dit schept een paradoxale situatie, want kennelijk willen mensen de Babylonische verwarring, die de 'aard van het beestje' eigen is, aanpakken door 'orde op zaken' te stellen. Anders gezegd: de mens wil zichzelf 'muilkorven' middels wetgeving en sancties. Maar de prijs daarvoor is hoog, té hoog: de *gelijkwaardigheid* van mensen moet daaraan worden opgeofferd. Zonder hiërarchie geen macht en zonder macht geen orde. Maar daar stiekem tussendoor - of openlijk en brutaal - willen individuele machthebbers ook de 'beloning' voor hun inzet: geld en goed, pracht en praal, eer en aanzien, vrouwen, luxe enblinde gehoorzaamheid.

Ik denk dat dit de achtergrond vormt van het eerste hoofdstuk van dit magistrale boek. Elke ijzervreter uit de geschiedenis meent dat hij het is die de roeping heeft om 'orde op zaken' te stellen; om menselijk leven zagezegd te beschermen tegen willekeur en onrecht. Oorlogen worden aangegaan om vrede en gerechtigheid te bewerkstelligen: een 'spierinkje' uitwerpen om een 'kabeljauw' te vangen, met het hoge risico dat het net andersom is. Meestal loopt het daar op uit, zie Syrië.

Het betoog van Wessels begint dus terecht bij de *context* om zijn boodschap in de werkelijkheid te kunnen plaatsen. De 'drie boeken' zouden nooit het licht hebben gezien, wanneer het paradijs op Aarde onze alledaagse werkelijkheid zou zijn. Ze zijn per definitie alle drie *tegendraads*, maar tevens zijn ze ook symbolisch voor de 'ziekte' van de mens zelf, want hij is het die haat en nijd zaait. Een tegenstelling kan echter niet bestaan bij de getallen 1 en 3, dat is te ingewikkeld. Nee, alleen het getal 2 scheidt de mogelijkheid van een tegenstelling. In het eerste hoofdstuk wil Wessels dit kennelijk bij de lezer inprenten. Vandaar de hoeveelheid gegevens over 'twee steden', Jeruzalem en Babel, over 'vriend en vijand', over 'zij tegen 'wij'. Zo gauw er een derde in het spel is, wijzigt de situatie structureel en verandert tegenstelling in verarring. En vooral dát haten we: we willen 'helderheid'.

Om dit thema te illustreren geef ik als voorbeeld een film die door veel mensen aantrekkelijk werd gevonden: de animatiefilm 'The Lion King' (Disney, 1994). In die film vieren alle dieren de geboorte van het leeuwenwelpje Simba, de 'kroonprins'. Wat kan er nog onschuldiger zijn? Natuurlijk doemt er dan ook een 'tegenstander' op: oom Scar, die zijn broer doodt en de macht over de dieren wil grijpen, want anders mist de film zijn clou. Het gaat zagezegd over de strijd van het goede tegen het kwade, licht tegenover duisternis, legaliteit tegenover illegaliteit. En het kwaad is rakelings nabij: van je familie moet je het maar hebben! Maar Simba (= "Mozes"!) groeit op en weet zijn volk te redden. Ja, de film lijkt zelfs een bijbelse boodschap te hebben!

Maar pas op: *dit is een uiterst kwalijke film!* De leeuw is de 'goede koning' die zich presenteert als 'de dienaar des volks'. Hij wil vrede, recht en gerechtigheid voor allen, beweert hij. Zijn vijand wil echter 'alleen' de macht, die het volk de vernieling in drijft. Maar waarom dat zo is legt Disney niet uit. Het is dan ook volksbedrog: de 'goede koning' bestaat niet, zegt Wessels in zijn boek. Hij is een illusie, een lokaas, een demon. Alle dieren in het dierenrijk moeten de leeuw gehoorzaamheid en eer bewijzen. De pressie komt niet aan het licht: de dieren kijken wel uit! (Zie: Noord-Korea, met 'alleen maar gelukkige mensen'). De interpretatie van Walt Disney is duidelijk geïnspireerd door mensen zoals Donald Trump, iemand die jou wel eens even vertelt wat goed voor jou is.

Het reële kwaad is niet de ander, niet de 'vijand', maar de kwade geest in jou zelf. Het is een demonische kracht die in elk mens werkzaam is. 'The Lion King' geeft een bedrieglijke kijk op de menselijke werkelijkheid.

Natuurlijk zijn er veel mensen die hun eigen verantwoordelijkheid graag aan de overheid laten. Dan zijn zij er van af. Dan kun je ook heerlijk kankeren als het mis gaat. Veel mensen zoeken de luwte op. Dit geeft machthebbers van de weeromstuit het argument in handen om op de voorgrond te treden: "Als ik het niet doe, wie dan wel?" De *machtverzamelaar* en de *machtweggever* (*excusez les mots!*) zijn dus allebei fout: zij gijzelen elkaar. De beschreven problematiek van oorlog en vrede vindt dus zijn wortel in de mens zelf. Het gaat om de zonde van het *verzuim*: we laten de boel de boel, we laten kansen verloren gaan. We spelen, dansen en zingen, eten en drinken, terwijl het 'schip' aan het zinken is (Titanic). Gebrek aan verantwoordelijkheid en gebrek aan solidariteit scherpen de tegenstellingen aan en ondermijnen de mogelijkheden tot verbinding: vandaar dat federaliseren vaak sisyfusarbeid is of in de ogen van velen: onbegonnen werk.

Het thema van Anton Wessels krijgt in een globaliserende samenleving steeds meer aandacht, ook in kringen van theologen. Steeds sterker wordt de roep om de boodschap van tora, evangelie en koran niet uit de boeken te halen, dus niet "vanuit" de bijbel en de ingevingen van Mohammed, maar op *autonome* wijze op te diepen uit het wezen van het mens zijn zelf. Anders gezegd: de tora bestond al vóór er een woord aan het perkament werd toevertrouwd. Dit geldt dan uiteraard ook voor de evangeliën en de koran. Geschriften gelden als een soort 'godelijke handtekening' onder het menselijk statuut, *menselijk conform oorsprong en bestemming, herkomst en toekomst*.

Zo blijft op *autonome* wijze de vraag overeind waarom bijvoorbeeld een Alexander 'de Grote' (sic!) zich zoveel moeite getroostte om zoveel mogelijk volken onder zijn gezag te plaatsen. In het algemeen (want het geldt voor hem, maar ook voor bijv. Caesar, Karel 'de Grote' (sic!), Napoleon, Hitler enz.) kun je dit niet louter gooien op 'machtsvorming', want dan herhaalt zich de vraag: "Waarom dan?" Het heeft, denk ik, te maken met de noodzaak om op Aarde 'orde op zaken' te stellen in relatie tot het recht, de veiligheid, de dagelijkse broodwinning, de handel, en de opening naar een toekomst: om de *struggle for life*. Bijvoorbeeld: als de handel stopt omdat roversbenden vrijspel hebben is het noodzakelijk om sancties te kunnen toepassen. Daar heb je een 'apparaat' voor nodig, dat je kunt vertrouwen. *Gevoelens van wantrouwen, onveiligheid, angst en onzekerheid liggen dus volgens mij aan de wortel van de repressie*. Deze gevoelens worden gedeeld door mensen, vermenigvuldigen zich, en zijn op een zeker moment *onbeheersbaar*. Dan breekt de 'pleuris' uit: *geweld als vorm van paniek*.

Eerste conclusie: steeds kom ik uit bij de 'weeffout' die niet in de structuren is gelegen, maar in de mens. Het éne verhaal gaat over hem/haar en god, die de mens vrij wil maken om de wereld tot een woonplaats voor alle mensen zonder onderscheid te maken. Kortom, dat éne verhaal gaat over de *bevrijding uit allerlei vormen van dwang en slavernij!* [3]

Mijn tweede conclusie is: als je de TeNaCH goed leest, lees je ook de evangeliën en de koran goed. Lees je de TeNaCH niet goed, dan 'kloppen' ook de evangeliën en de koran niet. Maar dat ligt dan aan de lezer, niet aan de geschriften. 'jeruzalem' en 'babel': ze zijn allebei nodig voor de universele menselijke educatie. Maar 'babel' op een andere manier dan 'jeruzalem'. Het kwaad in de wereld is 'nodig' om te tonen wat *authentiek en universeel* goed is, om te weten waar het ware 'mekka'[4] ligt!

[1] TeNaCH is een term voor de joodse bijbel. De 'T' staat voor 'tora' = richtingwijzer, de 'N' voor nebeïem = profeten en de 'CH' staat voor ketubiem = geschriften. Met de term 'TeNaCH' vermijden we de verouderde en eigenlijk onjuiste term 'Oude Testament', die joden begrijpelijkerwijs onprettig in de oren klinkt.

[2] Ik schrijf ze bewust met kleine letter, omdat het soortnamen zijn. Op het gebied van religieuze termen bestaat er helaas een allegaartje van meningen aangaande het gebruik van hoofdletters. Iedereen 'rotzooit' maar wat an', term van Karel Appel, maar juist inzake religie kan dat niet zomaar. Het gebruik van hoofdletters op het gebied van religie kan zelfs impliciet tot slachtoffers leiden! Om die reden schrijf ik ook 'god' met een kleine letter. Het is letterlijk godgeklaagd als mensen denken god welgevallig te zijn door het tussenwerpsel 'god' met een hoofdletter te schrijven. De term TeNaCH is een ander verhaal: het is een afkorting, ofwel letterwoord.

[3] Ton Veerkamp, *Deze wereld anders. Politieke geschiedenis van het grote verhaal*, Amsterdam 2014.

[4] 'jeruzalem' is hier niet de naam van een stad, maar staat symbool voor 'verbondenheid', 'verstandhouding' en 'eenheid', 'babel' betekent ruzie, oorlog, tweedracht en 'mekka': rijk gods, paradijs, eindbestemming van het mensdom.

Wessels, A., 'Thora, Evangelie en Koran: 3 boeken, 2 steden, 1 verhaal', Uitg. Kok, Kampen, 363 pagina's, ISBN 978-90-435-1690-7, 2010

Drie talen voor elk kind!

Taalklank en spelling krijg je maar moeilijk bijeen in een geschreven systeem, zo leer ik van 'Taalkanjer'. (BN/DeStem, 25 april). Inderdaad is veel meer dan tot dusver aandacht voor dit probleem noodzakelijk. Toch is het iemand gelukt om de kloof tussen klank en spelling te dichten. De Joodse taalkundige L. Zamenhof speelde het klaar in 1887. Hij ontwierp een hulptaal: het Esperanto. In die taal heeft elke klank zijn eigen teken. Voor alle kinderen, overal ter wereld, zou het een zegen zijn als er werd aangestuurd op drietalig onderwijs. In de onderbouw van de basisschool: moedertaal zonder spelling (namelijk vertellen en lezen) en Esperanto met spelling, dat laatste vanwege het consequente spellingsysteem. In de bovenbouw kun je dan alle aandacht geven aan de moedertaal met spelling, dat inderdaad voor kinderen honds moeilijk is en veel tijd vergt. In het voortgezet kunnen ze dan kiezen voor een derde taal: Chinees, Russisch, Engels, Spaans, Frans enz. Met drie talen, w.o. Esperanto, kan elk kind overal op de wereld contacten leggen, communiceren, solliciteren en werk vinden. Bovendien worden ze dan spelenderwijs goed geïnformeerde wereldburgers, wat in de toekomst al even noodzakelijk zal blijken als talen leren.

Roosendaal, 27 april 2018

Frans Vermeulen

(Gepubliceerd in BN/DeStem op 1 mei jl.)

Het is een goed idee

om de namen van de vluchtelingen te verzamelen die de dood hebben gevonden in hun vlucht naar de vrijheid.

Zoals we ook alle namen verzamelen van de doden die in de Tweede Wereldoorlog de dood vonden.

Doden herdenken - anders dan op de manier van een nationalistisch belang - is een manier om er achter te komen wat onze taak in deze wereld is: juist degenen die het slachtoffer zijn van geweld te eren en te gedenken, opdat ook wij zelf wijzer worden en beter gaan verstaan waar het naar toe moet.

Frans Vermeulen

Blijf de Aarde trouw

Boekbespreking door Jan Willem van Leenhoff, WFBN-lid

'De Aarde is ziek en die ziekte heet de mens'. Deze diagnose stelde Friedrich Nietzsche al zo'n 150 jaar geleden. De ergste ziekte van de moderne mens is zijn vervreemding van de natuur om hem heen en van de Aarde. De remedie zoekt Nietzsche in een manier van filosoferen waarin niet langer de mens centraal staat maar de Aarde en de wijze waarop wij de Aarde zouden kunnen gaan bewonen en bewerken.

De oproep van Nietzsche om een 'terrasofie' te ontwikkelen, een nieuwe wijsheid omtrent het leven op Aarde, is tot nu toe onderbelicht gebleven. Dit boek wil deze lacune opvullen. Het volgt Nietzsche op zijn persoonlijke zoektocht op de voet. De auteur houdt een beargumenteerd pleidooi om Nietzsches motto 'Blijf de Aarde trouw' als leidraad te nemen voor een hedendaagse ecologische levenskunst die zowel een persoonlijke opdracht omvat als een maatschappelijke oriëntatie voor de toekomst.

De tijd is rijp voor een ethiek van ecologische solidariteit en een wereldburgerschap dat daaraan uitdrukking geeft.

We beseffen steeds meer hoe sterk wij juist in ecologisch opzicht met elkaar verbonden zijn, maar de morele ontwikkeling loopt achter bij de situatie waarin de mensheid als geheel terecht is gekomen. En dat geldt niet alleen voor de morele ontwikkeling, er is een veel meer omvattende culturele verschuiving nodig die niet langer 'de mens' centraal stelt, maar het proces van het leven.

Van alle krachten op Aarde zijn de mensen tot de grootste en meest invloedrijke kracht uitgegroeid. Het 'Antropoceen' is de fase waarin de mensen de geologische situatie op Aarde ingrijpend veranderen. De geologen die het 'Antropoceen' lanceerden, kwamen na hun diagnose met suggesties voor wat 'de mensheid' nu te doen staat. Ze roepen de wereld op tot het vormen van een soort wereldregering die de verantwoordelijkheid krijgt om beslis-

singen te nemen en het tij te keren. De Verenigde Naties zijn hun model, maar dan omgezet in een effectief bestuursorgaan. Men zegt daarvan dat een dergelijk top-down-model laat zien dat er niets geleerd is van de geschiedenis, en waarschuwt voor de gevaren van een afgedwongen eenheid van bovenaf. Een dergelijke aanpak loopt bovendien het risico de machtigen nog meer macht te geven en de belangen van de sterksten te bevorderen.

Dit boek is een heel mooie, frisse, vernieuwende, vruchtbare en overtuigende studie van Nietzsche en van de opgaven waarvoor de ecologische crisis wereldburgers stelt.

Esperanto-vertaling:

Restu fidela al la Tero

'La Tero estas malsana kaj tiu malsano nomiĝas la homo'. Tiun diagnozon jam antaŭ 150 jaroj faris Friedrich Nietzsche. La plej grava malsano de la moderna homo estas fremdiĝo de la naturo ĉirkaŭ li kaj de la Tero. La solvon filozofe serĉas Nietzsche en filozofiado laŭ kiu la homo ne plu centras, sed la Tero kaj la maniero en kiu ni povus ekloĝi sur la Tero kaj ekkulturi la Teron.

La alvoko de Nietzsche disvolvi 'terozofion', novan saĝecon pri la surtera vivo, restis ĝis nun subekspozita. Ĉi tiu libro volas plenigi tiun manklokon. Ĝi sekvas la spurojn de Nietzsche dum lia persona serĉado. La aŭtoro argumente pledas preni la moton de Nietzsche 'Restu fidela al la Tero' kiel gvidilon por hodiaŭa ekologia vivarto, kiu ampleksas kaj personan taskon kaj socian orientadon por la estonteco.

La tempo estas matura por etiko de ekologia solidareco kaj mondcivitaneco, kiu donas esprimon al tio. Ni pli kaj pli komprenas kiel forte ni ĝuste eklogirilate estas ligitaj unu kun la aliaj, sed la morala evoluo postrestas ĉe la situacio en kiun la homaro kiel tuto estas alveninta. Kaj tio koncernas ne nur la moralan evoluon, necesas multe pli da ampleksa kultura transŝoviĝo kiu ne plu centrigas 'la homon', sed la procezon de la vivo.

El ĉiuj fortoj sur la Tero la homoj elkreskis kiel la plej granda kaj plej influhava forto. La 'Antropoceno' estas la fazo en kiu la homoj radikale ŝanĝis la geologian situacion sur la Tero. La geologoj kiuj lanĉis la nocion 'Antropocenon', alportis sugestojn por tio kion 'la homaro' nun devas fari. Ili alvokas la mondon formi specon de mondregistaro kiu ricevu la respondecon preni decidojn kaj forturni la tajdon. Unuiĝintaj Nacioj estas ilia modelo, sed ŝanĝota en efikan administracian organon. Oni diras pri tio ke tia supra-malsupren-modelo montras ke oni lernis nenion el la historio, kaj avertas pri la danĝeroj de unueco eldevigita de supre. Tia maniero de traktado riskas doni pli da potenco al la jamaj potenculoj kaj favori la interesojn de la plej fortaj.

Ĉi tiu libro estas tre bela, freŝa, renoviga, fruktodona kaj konvinka studo pri Nietzsche kaj pri la taskoj kiujn la ekologia krizo surmetas al mondcivitanoj.

Henk Manschot, Blijf de Aarde trouw – Pleidooi voor een nietzscheaanse terrasofie, Uitgeverij Vantilt, Nijmegen 2017, 9789460042904

Vrijheid

Wouter ter Heide, WFBN-lid

Met Kim Putters (SCP) ben ik het eens dat we 'Bevrijdingsdag harder moeten vieren dan ooit', getuige het interview van Hans van Soest in het AD van 5 mei. Alleen is het moment voor die uitbundige viering nog(!) niet aangebroken. Want om vrijheid te vieren, zal zij eerst als zodanig voorgeleefd moeten worden. Niet met woorden, maar met daden, omdat daden er voor zorgen dat vrijheid op een gegeven moment als iets vanzelfsprekends en daarmee als een natuurlijk en concreet iets wordt ervaren. En het is die 'vrijheidservaring', hoe ongrijpbaar ook, die doorgegeven moet worden aan elke volgende generatie. Maar dát kan alleen door aan vrijheid een 'duurzame' praktijk te koppelen die wereldwijd voor elk weldenkend mens begrijpelijk en daardoor acceptabel is.

Op het oog lijkt dit volstrekt onmogelijk, maar in werkelijkheid ligt die 'duurzame' praktijk voor het oprapen, omdat de politieke ingrediënten daarvoor voor een ieder zichtbaar op straat liggen.

Daarbij moet gedacht worden aan (a) de alom onderschreven Rechten van de Mens, (b) onze ongeëvenaarde *know how* op elk terrein en *last but not least* (c) het bestaan van de Verenigde Naties. Op basis van deze drie benodigde (vrijheids-)bestanddelen, moeten wij – als mensheid – in staat zijn een wereldbeleid van de grond te tillen, waarmee de wereldproblemen en het daarmee gepaard gaande onrecht adequaat, dus zonder angstaanjagend wapengekletter, aangepakt kunnen worden.

Alleen zal daarvoor onze volkerenorganisatie fundamenteel omgebouwd moeten worden. En wel van een organisatie van regeringen die primair het nationaal belang voorstaan tot een mondiaal beleidscentrum met boven-nationale bevoegdheden, dat primair staat voor het algemeen of mondiaal belang: "De verwerkelijking van het mensenrechten- of vredesideaal".

Het ultieme politieke doel dat niet langer afgedaan kan worden als een waandenkbeeld, omdat de mogelijkheid tot fundamentele hervorming van de VN besloten ligt in artikel 109 van het Handvest. Dat spreekt van een algemene conferentie van lidstaten met als doel de herziening van het Handvest.

Officieel had die herzieningsconferentie al in 1955 (!) moeten plaatsvinden, maar door krachtig verzet daartegen van de kant van de toenmalige Sovjet-Unie is zij destijds uitgesteld 'tot een daartoe geschikt tijdstip'. Gezien de politieke patstelling waarin de wereld verkeert, lijkt mij dat tijdstip aangebroken.

Als VN-lid zou onze regering, het voortouw kunnen nemen voor die broodnodige herzieningsconferentie. Het is alleen de vraag of ons huidige regeringsteam daar brood in ziet, gezien de verstrekkende en diepingrijpende consequenties ervan voor de machtsverhoudingen in onze volkerenorganisatie en daarmee in de wereld. Om maar te zwijgen over de houdbaarheid van zowel het parlementaire als monetaire bestel, dat door het bevoegd gezag wereldwijd wordt aangehangen. Alomvattende consequenties die niemand ongemoeid zullen laten en simpel gesproken neerkomen op een '*Umwertung aller Werte*', waar niet alleen wij – als wereldbevolking – maar bovenal ons kinderen en kindskinderen (toch onze eerste zorg) de duurzame vruchten van zullen plukken.

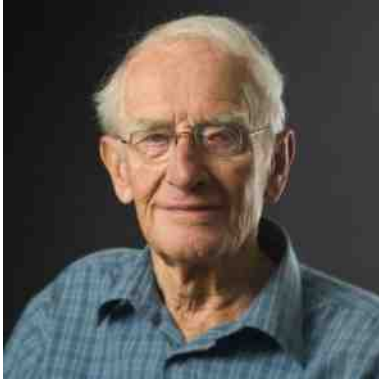
Kruisbeeld

Wouter ter Heide

Als uitdrukking van het historische en culturele karakter van Beieren, heeft de Beierse regering een wet aangenomen die verplicht dat bij de ingang van elk overheidsgebouw een kruisbeeld wordt gehangen. Met als doel de vele migranten en vluchtelingen ervan te doordringen dat in Beieren de christelijke normen en waarden gelden. Het mag dan wel zo zijn dat het kruisbeeld het symbool is van de basiswaarden van de wettelijke en sociale orde in Beieren en Duitsland, onze mondialiserende tijd vraagt om een symbool dat – als teken van onze tijd – verder rijkt dan de Beierse en Duitse (eenheids-)orde. Een overkoepelend symbool dat niet alleen Duitsers, maar ook de vele migranten en vluchtelingen wereldwijd zal aanspreken.

En daarvoor leent zich met stip de alom onderschreven Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Als afspiegeling daarvan zou het van meer realiteitszin getuigen om bij de ingang van elk Beiers regeringsgebouw niet het kruisbeeld maar de mensenrechtenverklaring te hangen. Afbreuk aan het kruisbeeld doet dit niet. Integendeel! Indirect wijst Beieren ons daarmee juist de weg naar de concretisering van het ideaal waar zowel het kruisbeeld als de Universele Verklaring voor staan, de vredelievende mondiale samenleving.

Gedachten en ideeën van Piet Visscher*

Piet Visscher (1925) is lid van de WFBN

BBP

Bruto Binnenlands Product meet Welvaart....

Ja dat dacht je!

Gemeten worden productie en diensten, dus ook diensten die geen bijdrage leveren, eerder afbreuk doen aan de welvaart van de bevolking.

Denk aan wildgroei van incasso bureaus, aan kantoren vol adviseurs en advocaten die 'belastingontwijking' leveren (hopelijk nog wel btw betalen....), die multinationals de kans bieden zich te onttrekken aan redelijke verplichtingen jegens medeburgers in de derde wereld (Shell, Unilever etc.). Denk aan managers en hun helpers in de zorg die alleen maar efficiency nastreven in plaats van doelmatig aan hun opdracht te werken en dus het doel van hun 'product' uit het oog verliezen.

Protocollen en versnippering vervangen zo persoonlijk contact en aandacht, laten de werknemer en de z.g. cliënt in de steek.

Niet gemeten worden de huishoudelijke prestaties en de vele vrijwillig geleverde bijdragen aan het welzijn van de minder welvarenden, daklozen, armen, hulpbehoevendden, gehandicapten...

Hoezo welvaart meten....

Efficiency

Efficiency gedreven door winstbejag drijft ons in een steeds nauwer keurslijf van *targets* en protocollen, in onzekerheid, in vervreemding van het goede leven, in depressie en vereenzaming. Alsof de mens niet in staat zou zijn efficiency na te streven in zijn werk, zijn zelfverwerkelijking, zijn aandeel in een ontspannen samenleving met respect en vertrouwen als smeermiddel! Een ontspannen overlevingsmodel dat afziet van vijanddenken en grenzen, dat liever wij-denken als ideaal nastreeft, gericht op welzijn in plaats van materiële welvaart.

Armoede rijkdom

Armen in de 'derde wereld' tonen moed als ze zich weten staande te houden met weinig, putten uit levenskracht en natuurlijke omgeving, en zijn vaak levenslustig en vindingrijk....

Wij, rijken in de 'beschaafde wereld' zijn eerder geneigd tot dom doorgaan in een geconstrueerde schijnwerkelijkheid van geld en eigendom (ook al dom) en kunnen in het labrynt van problemen de uitweg niet vinden...

Angst

Angst en dwang houden elkaar in stand. Populisten en machthebbers maken daar dankbaar gebruik van. Veel van onze 'zekerheden' en vanzelfsprekendheden zijn erop gebaseerd. We accepteren bestaande hiërarchie, ongelijkheid, onrecht en egoïsme als gegeven en onontkoombaar en doen ze af met uitvluchten en wegstijgen.

Ware vrijheid vraagt om loslaten van deze (letterlijk-) dooddoeners. Vraagt om vrij het falen en de fouten van de huidige westerse samenleving onder ogen te zien, inclusief-denken en samenwerking aan te durven. Vraagt om loslaten van superioriteitsgevoelens en om erkenning en respect voor andere, ook z.g. primitieve culturen. Vraagt om compassie en om onder-ogen-zien van eigen verlegenheid nu we op een doodlopende weg zijn van vereenzaming en dreigende ondergang.

Ware vrijheid ziet een open toekomst van menselijke mogelijkheden. We zijn immers allemaal ingebed in natuur, evolutie, mensheid-geschiedenis en onbegrepen 'wereldziel' (??)

Een open blik is de beste raadgever!!!

Vanzelfsprekende veronderstellingen?

Is het terecht dat onze vooronderstellingen en 'zekerheden' gezaghebbend zijn?

- beschaving is te danken aan het blanke ras
- goed en kwaad zijn definitief tegengesteld
- schuld roept om wraak
- eenmaal een dief...
- als je voor een kwartje geboren bent...
- een en een is twee
- *east and west never shall meet*

Onze vooronderstellingen berusten op denken in tegenstellingen (dualisme) terwijl een diepere eenheid zich steeds meer aan ons opdringt: alles met alles verbonden, de mens ingebed in natuur, evolutie en onbegrepen 'wereldgeest'...

Moet een betere wereld een wensdroom blijven, een illusoire utopie?

Kunnen we de polen van 'dit' OF 'dat' niet beter vervangen door een fluïdum van nuances en schakeringen? Schuld en boete waar het even kan vervangen door schuld en vergeving..?

*Rectificatie van de redactie: In de vorige editie van *Eén Wereld* publiceerden wij ook "gedachten en ideeën van Piet Visscher". Per abuis schreven wij zijn naam als "Piet Visser". De juiste naam is Piet Visscher.

Gemeenten4GlobalGoals campagne

Van Millenniumgemeente naar Global Goals gemeente

De agenda met *Global Goals for Sustainable Development* is in september 2015 door alle lidstaten van de Verenigde Naties aangenomen tijdens de Duurzame Ontwikkelings-top in het hoofdkwartier van de Verenigde Naties in New York. De doelen vormen voor de periode 2016-2030 een belangrijke gezamenlijke agenda. Mark Rutte zette namens Nederland zijn handtekening onder de 17 *Sustainable Development Goals (SDG's)*, die op 1 januari 2016 in werking traden.

Deze 17 *Global Goals* vormen de wereldagenda voor de periode tot 2030. Gemeenten spelen bij de realisatie van deze duurzaamheidsdoelen een cruciale rol. Deze doelen zijn het vervolg op de Millenniumdoelen. Millenniumgemeenten worden nu *Global Goals*-gemeenten.

Het nieuwe Global Goals gemeentebordje dat het Millenniumgemeentebordje vervangt.

De Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen

De 17 SDG's werden voorafgegaan door de 8 Millenniumdoelstellingen (MDG's).

Dit zijn de nieuwe 17 Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen voor de periode 2016-2030:

- SDG 1 - Beëindig armoede overal en in al haar vormen
- SDG 2 - Beëindig honger, bereik voedselzekerheid en verbeterde voeding en promoot duurzame landbouw
- SDG 3 - Verzeker een goede gezondheid en promoot welzijn voor alle leeftijden
- SDG 4 - Verzeker gelijke toegang tot kwaliteitsvol onderwijs en bevorder levenslang leren voor iedereen
- SDG 5 - Bereik gendergelijkheid en empowerment voor alle vrouwen en meisjes
- SDG 6 - Verzeker toegang en duurzaam beheer van water en sanitatie voor iedereen
- SDG 7 - Verzeker toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen
- SDG 8 - Bevorder aanhoudende, inclusieve en duurzame economische groei, volledige en productieve tewerkstelling en waardig werk voor iedereen
- SDG 9 - Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve en duurzame industrialisering en stimuleer innovatie
- SDG 10 - Dring ongelijkheid in en tussen landen terug
- SDG 11 - Maak steden en menselijke nederzettingen inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam

SDG 12 - Verzeker duurzame consumptie- en productiepatronen

SDG 13 - Neem dringend actie om klimaatverandering en haar impact te bestrijden

SDG 14 - Behoud en maak duurzaam gebruik van oceanen, zeeën en maritieme hulpbronnen

SDG 15 - Bescherm, herstel en bevorder het duurzaam gebruik van ecosystemen op het vasteland, beheer bossen en wouden duurzaam, bestrijd woestijnvorming, stop landdegradatie en draai het terug en roep het verlies aan biodiversiteit een halt toe

SDG 16 - Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen met het oog op duurzame ontwikkeling, verzekert toegang tot justitie voor iedereen en bouw op alle niveaus doeltreffende, verantwoordelijke en toegankelijke instellingen uit

SDG 17 - Versterk de implementatiemiddelen en revitaliseer het wereldwijd partnerschap voor duurzame ontwikkeling

De rol van gemeenten

Om deze ambitieuze wereldagenda te realiseren is de inzet van gemeenten onmisbaar; veel van de doelen hebben raakvlakken met de taken van lokale overheden en dienen lokaal te worden uitgevoerd. Denk aan het terugdringen van ongelijkheid, maatschappelijke integratie, een leefbare en veilige leefomgeving, duurzame productie en consumptie, en kwalitatief en participatief bestuur. Alle 17 doelen (de *Global Goals*) bevatten subdoelen die direct of indirect raken aan het dagelijkse (beleids-)werk in de diverse domeinen van Nederlandse gemeenten, zoals de energietransitie, duurzame economische ontwikkeling, integratie en participatie, de inzet voor schone lucht, schone bodem en schoon water. Tevens geven de doelen een handzaam referentiekader voor het domein veiligheid, goed bestuur en partnerschappen.

Leidraad en verbinding

De *Global Goals* geven gemeenten een helder, bruikbaar kader om als leidraad te gebruiken bij het ontwikkelen en toetsen van beleid. Ze vormen een internationaal erkend en samenhangend raamwerk met een positieve blik op de toekomst. Ook vormen zij een verbindend element in de samenwerking met burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Oproep van burgemeesters en wethouders

Op 12 maart 2018 deden 31 Burgemeesters en wethouders uit gemeenten verspreid over het land (waaronder Utrecht, Oss, Urk en Meppel), de oproep om het streven naar duurzaamheid in de sociale, economische en ecologische dimensies leidend te laten zijn bij het vaststellen van het programma voor de komende jaren.

DUURZAME ONTWIKKELINGS DOELSTELLINGEN

Developed in collaboration with TROLLBÄCK + COMPANY | TheGlobalGoals@trollback.com | +1212.208.1018
For queries or usage, contact: @goalsgrafiek.org | Non official translation made by UPRIC Brussels (September 2015)

“De gemeentelijke opgaven zijn steeds meer verbonden met wereldwijde opgaven. De nieuwe raads- en collegeperiode biedt kansen om de komende jaren echt stappen vooruit te maken en samen met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties bij te dragen aan duurzame ontwikkeling, lokaal en mondiaal”, zo beginnen de burgemeesters en wethouders hun oproep *KIES in de komende Raads- en Collegeperiode voor een duurzame wereld*.

De oproep is verstuurd aan alle Nederlandse gemeenten - met het verzoek deze op te nemen in de dossiers voor de collegevorming, en om daarbij duurzaamheid leidend te laten zijn in de sociale, economische en ecologische dimensies.

Coalitie-akkoorden, Collegeprogramma's, Raadsprogramma's

In verscheidene gemeenten vormen de duurzame ontwikkelingsdoelen van de VN (*Global Goals*) al de verbindende schakel in de coalitie-akkoorden (zie het collegeprogramma van Leeuwarden: <https://www.leeuwarden.nl/nl/file/2650/download>). Gemeenten willen hiermee de samenhang zichtbaar maken van de *Global Goals* met de inzet op het sociaal domein, het fysiek domein, economie en de relatie burger-gemeente.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

De VNG biedt een keur van handreikingen en *tools* om de Nederlandse gemeenten te helpen om handen en voeten te geven aan de *Global Goals* opdat ook toekomstige (en nog ongeboren) generaties kunnen leven op een schone, duurzame en rechtvaardige planeet.

"The Goals can spark our creative thinking in terms of reform and policy changes supporting sustainable development."

Bronnen en verdere informatie:

- https://vng.nl/files/vng/oproep_aan_gemeenten_mbt_globalgoals.pdf
- Zie: <https://vng.nl/files/vng/5971.002-04-globalgoalsbrochure-wtk-lr.pdf>
- https://vng.nl/files/vng/alle_doelen_en_subdoelen.pdf
- <http://www.vng-international.nl/home/get-to-know-our-global-goals-municipality-campaign/>
- <https://vng.nl/global-goals-gemeenten-sustainable-development-goals-sdg>
- <https://www.unric.org/nl/sdg-in-nederlands>
- <https://vng.nl/info-collegeonderhandelingen/global-goals>
- <http://www.sdg-nederland.nl/sdgs/>
- <http://www.osresultaten.nl/sdg>

Samengesteld door Marjolijn Snippe (red.)

All life is inter-related.
We are all caught in an inescapable network of humanity.
Tied in a simple garment of destiny.
Whatever affects one directly, affects all indirectly.
—Martin Luther King, Jr.

Indien onbestelbaar:
Laan van Nieuw Oost Indië 252,
2593 CD, Den Haag

of niet?